

20. februar 2005

Kr. 10,-

70. årgang

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

Nr. 2

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn
 VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk
 VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Revolusjon i vitenskap

Framveksten av det holistiske paradigmet

Tittel: *Revolusjon i vitenskap*
 Forfatter: Ervin Laszlo
 Sider: 148
 Anmelder: Astrid Strømme
 Forlag: Flux

Revolusjon i vitenskapen heter en bok som kom ut i 2003. Kanskje dette er boken vi har ventet på? *Den slår beina under den mekanistiske forståelsen av livet...*

Boken har tre hoveddeler. Den første delen presenterer tanker om universets tilblivelse, og gjennomgår et forskningsmateriale om *et underliggende og samordnende felt*. Det er dette feltet boken presenterer!

Forfatteren hevder at hvis feltet er av fundamental betydning, vil det komme til uttrykk i praktisk talt all systematisk forskning i natur, liv og mental virksomhet.

BDB hevdet at vi skal tillegge alt det som har iboende kraft verdi. Mennesker, dyr, fisker, blomster og fugler har dette. Kanskje er iboende kraft, og det underforliggende feltet det samme? Den iboende kraften kommer jo til uttrykk, slik Laszlo mener den bør, i alt organisk liv!

Akasha-felt er kjent hos mennesker fra før av. Laszlo velger

imidlertid å kalle det Psi-feltet. Begrepet «psi» finner vi i «psyke», essensen i menneskets sinn og bevissthet; og vi finner det i «psi-fenomener» knyttet til uforklarlige fenomener i menneskesinnet.

Boken har bl.a. følgende kapitler:

- Kosmos. De kosmiske gåter. Metaverset: Universenes univers

- Organismer i supersammenheng. Dypere forbindelser.
- Bevissthet
- Bak den fantastiske verden. Vi utforsker psi-feltet.

Revolusjon i vitenskapen er en uhyre interessant bok. Kvantefysikk handler om de minste bestanddeler i fysikkens verden, om elementer, områder og forbindelser som f.eks. fotoner, elektroner og kvarker. Materie, fotoner og elektroner interferer med hverandre både i et laboratorium eller over kosmologiske avstander. Laszlo snakker om *Sosialitet* i så måte. Interessant, ikke sant? Å snakke om at bestanddeler i den fysiske verden har evne til sosialitet? Imidlertid har psi-feltet ikke noe med fysikk å gjøre.

Den alternative vitenskapsmannen, Gregory Bateson, brukte begrepet økologisk sfære om menneskesinnet. Bevissthet er

ikke noe som fullt ut innehas av individet. Det er noe som er tilstede i hele samfunnet og kanskje i menneskeheten som et hele. Ervin Laszlo sier: «at vår bevissthet later til å være subtilt og nesten momentant forbundet med andres bevissthet. Hverken tid eller rom synes å begrense disse forbindelsene».

Interessant? Tenk at det eksisterer et felt som «inn-formerer» og forbinder organismer og mentalt liv og alt som oppstår i vårt univers – og forbinder det med alle andre universer som noengang har eksistert ... *Psi-feltet omgir alt, og tankebølger i feltet sprer seg hurtigere enn lyset med 300.000 kilometer i sekundet*. Informasjon i psi-feltet sprer seg fullstendig uanstrengt, uten motstand. Psi-feltet reagerer kontinuerlig med materien på et hvert nivå, subatomisk eller kosmisk, og virker inn på hvordan alt levende vokser, tilpasser seg og utvikler seg.

Boken til Ervin Laszlo presenterer et nytt verdensbilde. Vitenskapen utforsker hvorfor og hvordan dette har oppstått i fysikk og kosmologi, i de biologiske vitenskaper og i de nye disiplinene for bevissthetsforskning. I tusener av år har mystikere og seere, visdomsbærere og filosofer hevdet at det finnes et slikt felt i naturen.

Dette nye verdensbilde er antagelig i samsvar med BDBs dynamiske virkelighetsbilde. I løpet av det 21. århundre må vi regne med at denne forståelsen blir toneangivende, ikke bare i vitenskapen, men også i samfunnet forøvrig. Det har allerede begynt å etablere seg i allmenndannelsen.

Vitenskapen har gjenopdaget det gamle Akasha-feltet som det moderne PSI-feltet. PSI-feltet er ikke bare kilde og opprinnelse til alt som fremtrer i rom og tid, men også naturens konstante og vedvarende hukommelse.

En tank med fisk og Psi-feltet

Bidrag fra Christopher Laszlo

Forestill deg at du står foran et enormt akvarium, med et panoramisk overblikk. Havengler og dvergcichlider vibrerer sakte mens svære gurami og rødstripete tigerbarber jager noen dovne renholds-fisker blant småsteinen nede på bunnen. Sølvaktige neoner glimrer mellom afrikanske vannbregner og sverdplanter fra Amazonas. Små luftbobler flyter opp til summingen av et elektrisk filter.

Plutselig settes to motoriserte leke-ubåter på overflaten og synker halvveis ned i vannet. Fiskene fyker rundt noen ganger langs akvarieveggene, før de regner at faren er over og slår seg til ro igjen.

Se nå nøye på ubåtens bevegelser. De gynger og duver med fiskenes bevegelser, følger til og med luftboblene som stiger opp. Når ubåtene

slås på, glir de gjennom vannet og lager små undervannskjølvann som trekker fisken til seg og får plantene til å svaie. Fra tid til annen trekker en av ubåtene en fisk inn i kjølvannet, og fisken, som reagerer på denne bevegelsen, strever med å komme unna og skaper dermed en turbulens som får ubåten til å legge seg faretruende over på siden.

Enhver bevegelse påvirker alt annet i tanken. Hver fisk, plante, ubåt, boble, småstein er forbundet gjennom vannet og de bølger som hele tiden oppstår. Selv om du ikke kan se det, bærer de kryssende bølgene informasjon om de tingene som laget dem. Kjølvannet etter ubåtpropellen inneholder et annet sett data enn krusningene etter en ryggfinne. Når de to bølgene møtes, påvirker ubåten og fisken hverandre gjensidig samtidig som de avgir posisjon, fart og størrelse.

Dette er en enkel modell av uni-

verset i henhold til teorien om psi-feltet. I denne teorien er den underliggende fysiske virkeligheten et holografisk felt hvor alt – det være seg en partikkel, et atom, et molekyl, en amøbe, en mus, et menneske – er forbundet med alt annet. Og alt påvirker alt annet, gjennom trykk fra bølger som former tingene rundt seg.

Det er noen viktige forskjeller mellom fisketank-modellen og psi-feltet. I akvariet bærer bølgene informasjon såvel som fysisk kraft – du kjenner trykket fra bølgen under vannet. I psi-feltet formidler bølgene informasjon uten å formidle kraft, hvilket er grunnen til at du ikke kan fornemme dem med sansene. I fisketanken ebber bølgene etterhvert ut og forsvinner. I psi-feltet svekkes ikke bølgene; de beveger seg i et friksjonsløst medium, det er ingenting som bremser dem eller hindrer dem i å forplante seg. Disse

Ken Wilber:

«Ervin Laszlo kan bare kalles et geni som systemtenker. Sannsynligvis mer enn noe levende menneske har Ervin Laszlo grundig utspenslet en overveldende men ofte neglisjert kjensgjerning, nemlig at vi lever i et håpløst sammenhengende univers, hvor hver eneste ting er nesten mirakuløst forbundet med alle andre ting. Dette legges frem i bok etter bok – med *The Systems View of the World; Evolution: The Grand synthesis; The Choice, The Whispering Pond and Third Millennium* med mine favoritter. Laszlos arbeid spenner over fire tiår og har vært en klar og konsistent oppfordring til å erkjenne det rike og sammenvevede mønsteret som utgjør vår verden, våre liv, våre håp og våre drømmer. *Ved å stå frem med en visjon om helhet har han hjulpet utallige enkeltpersoner til å komme seg ut av de trange begrensningene og de trøstesløse fragmentene som har preget den moderne verden i minst tre hundre år.*»
 (Forord til *The Consciousness Revolution*, 1999)

Fra boken *Revolusjon i vitenskapen*

to forskjellene mellom akvariet og psi-feltet henger sammen med at psi-feltet, i likhet med superledende helium som blir brukt i eksperimenter med superledning, er et medium som ikke kan oppdages med konvensjonelle midler. Du kan ikke se eller føle bølger i psi-feltet. Dette er på samme måte som energi forplanter seg uhemmet gjennom superledende materialer uten å svekkes – i motsetning til elektriske impulser i

telefonledninger av kobber, som over store avstander trenger forsterkere til å gjenta signalene med jevne mellomrom. Informasjonen i psi-mediet beveger seg fullstendig uanstrengt, uten motstand.

Men vent litt! – psi-feltet er underligere enn som så. I fisketanken beveger bølgene seg med jordiske hastigheter på opptil noen hundre ki-

■ forts. side 2

Samfunnsliv

Sosialpsykologisk avis
Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)

Bertram Dybwad Brochmann
grunnlegger

Dag Ove Johansen
8200 Fauske
tlf. 756 42 754
E-post: dagoj@online.no
redaktør

Grunnlagt
1931

Med i redaksjonen
Astrid Strømme
Indre Sædal 16,
50 44 Nattland

Aase Brenne
Utløbakken 43
5260 Indre Arna

Anders Ryste
disponent og hjelperedaktør
6150 Ørsta

Ved innbetalinger benyttes
NB! Postgironr.: 0532.08.40645

Internett: www.samfunnsliv.no

Krig og fred

Nu spørres det om krig og fred,
og svaret det er lett.
Man gjør som vanlig det Bush vil.
Hva han påstår, det er rett.

Og sier han: Vi går til krig,
så gjør vi selvsagt dét.
Man regner med at Bush kan se,
og takker Gud for dét.

Modig vil han kjempe til siste mann
– fra andre land.

Svein Otto Hauffen

En tank - - -

lometer i timen over små avstander. I psi-feltet kan bølger forplante seg hurtigere enn lyset – det vil si mer enn 300.000 kilometer i sekundet! Det er denne særdeles høye overføringshastigheten som synes å synkronisere hendelser over store avstander – en slags spontan korrelering, eller ikke-lokalitet, som vitenskapen i en rekke disipliner er kommet til å oppdage. Tenk på hvor øyeblikkelig hvert eneste molekyl i kroppen tilpasser seg tusenvis av biokjemiske reaksjoner som produseres hvert sekund, eller hvordan en tanke som plutselig oppstår hos deg, oppstår hos kjæresten din i presis samme sekund, selv om hun var milevis avgårde akkurat da.

I akvariet er tingene omtrent slik du ser det; en tigerbarbe har samme form og farge hver gang du ser på den. I psi-feltet, derimot, eksisterer den fysiske virkelighets minste byggesteiner – så som kvarer, gluoner og bosoner – som potensial i mange forskjellige tilstander. Potensialet sies å kollapse til en faktisk tilstand når det finner sted en observasjon eller interaksjon. Det ville være som om et potensial for tigerbarbefisk kunne bli til en av mange forskjellige tigerbarber straks du så på den – noen ganger en tynn og sølvaktige barbe, noen ganger en fet og stripe, andre ganger en gjennomsliktig en.

Psi-feltet knytter alle fysiske fenomener sammen til et hele. Terningkastet eller tilfeldigheten innehar ikke lenger noen sentral rolle i evolusjonen – som i Darwins teori hvor de best tilpassede overlever ved tilfeldige mutasjoner. Psi-feltet reagerer kontinuerlig med materien på ethvert nivå, subatomisk eller kosmisk, og virker inn på hvordan alt levende vokser, tilpasser seg og utvikler seg. Dette gir en høyst kohorent verden hvor ting på ett nivå (som fx atomer) påvirkes av ting på et annet nivå (som fx mennesker) som igjen påvirkes av andre nivåer, like opp til universet som sådan – og tidligere universer, som i sin tur er påvirket gjennom alle nivåer. Slik kan vi forestille oss hvor sammenhengende og fint justert universet er som helhet.

I dette perspektivet er kosmos kreativt i seg selv; det bevarer og fornyer avtrykket av alt som eksisterer, som et slags aktivt hukommelsesfelt omfattende rom (det er over alt) og tid (det er varig). Det er som om alle fiskene og plantene skulle være fysiske manifestasjoner av vannet og gjensidig forbundet med vannet og hverandre på en slik måte at alt som skjer influerer på alt annet som skjer. Som en delikat dans kan da hele systemet utvikle seg i gjensidig utveksling og avhengighet.

Redaktører 2005

JANUAR: Dag Ove Johansen
FEBRUAR: Astrid Strømme
MARS: Dag Ove Johansen
APRIL: Astrid Strømme
MAI: Dag Ove Johansen

JUNI: Astrid Strømme
AUGUST: Dag Ove Johansen
SEPTEMBER: Astrid Strømme
OKTOBER: Dag Ove Johansen
NOVEMBER: Astrid Strømme
DESEMBER: Dag Ove Johansen

LEDER -

PSI-feltet

Psi-feltet er en del av det subtile oseanet av flukturerende energier som er opphav til atomer og galakser, stjerner og planeter, så vel som liv og tanke på jorden og muligens på andre planeter i hele det kosmiske rom.

Erwin Laszlo, 2003

Livet er levende og organisk. Det var naturen, den sprudlende og dynamiske virkeligheten som opptok BDB. Alt dette var viktigere enn biler, båter, busser, bygninger, fly osv... Han var ikke imot det. Det var bare det: Vi måtte ikke prioritere feil! Vi måtte tone ned den mekanistiske virkeligheten.

BDB var gartner. Han prioriterte naturen. Han kunne ikke skjønne hvorfor vi ikke utviklet en tenkemåte som gav det biologiske livet fortrinn.

Menneskelivet er organisk. Tankelivet også. Åndsbegrepet er i sin alminnelighet ikke formelt anerkjent. Likevel: Det er vanlig å bruke begrepet kognitivt om det som har med utviklingen av intellektet å gjøre på høyskoler og universitet.

Tankeliv og bevissthet er begreper som blir brukt om hverandre. Vanligvis bruker vi bare en del av hjernen. Det vil si at den dominerende tenkemåte er den som er i bruk, når vi skriver på pc, bruker datautstyr og annen teknikk. I praksis betyr dette at vi prioriterer delløsninger, konkrete saker og er problemorientert. Det ytre miljø, det kvantitative og målbare har dominert vår livsstil i mange år.

Men hjernen har flere tenkemåter. I så måte er vår åndelige identitet endelig på vei inn på arenaen i samfunnet. Bente Müller sier at vår egentlige utvikling som menneske først begynner når vi har tonet ned hjernens datadel.

Erwin Laszlo har skrevet boken Revolusjon i vitenskapen. Han sier at vitenskapen nå begreper eksistensen av et felt som knytter alle fysiske fenomener sammen til et hele. Psi-feltet kaller vitenskapen det.

«Psi» er navnet på det klassiske symbolet Ψ . Erwin Schrödinger satte dette symbolet på bølgefunksjon som definerer en partikkels tilstand; det presenterer forestillingen om den vitale kraft som ifølge grekerne kjenner tegner alt levende. Vi finner ordet i «psyke»-essensen i menneskets sinn og bevissthet, og vi finner det i «psifenomener» knyttet til uforklarte fenomener i menneskesinnet. I psi-feltet beveger tanken seg hurtigere enn lyset – det vil si mer enn 300.000 kilometer i sekundet. Informasjon sprer seg med andre ord fullstendig uten motstand!!

Telepati, klarsyn og fjernhelbredelse lar seg forklare, beskrive og forstå med utgangspunkt i psi-feltet. E. Laszlo sier dette om hvordan det henger sammen:

«Vår bevissthet later til å være forbundet med andres bevissthet. Hverken tid eller rom synes å begrense disse forbindelsene.»

Det er altså slik at vår åndelige eksistens på en eller annen måte er knyttet til psi-feltet. Likevel: Jeg tror BDB sine teser om hva som er virkelig, og hva som ikke er det, er nødvendig for å overleve på jorden. Psi-feltet og alt hva det betyr er viktig. Ja. Men vi kan komme i fare for å bevege oss ut på viddene. Å lære å skjelne mellom tankeformer og eksistensformer synes likevel like nødvendig. Fjerner vi ikke symbolene, og alt det ukontrollerte tankegodset i samspill mellom mennesker, kan det likevel bli vanskelig å klare seg økologisk i en tid hvor klima stadig synes å være i ubalanse. Likevel: Boken om Revolusjon i vitenskapen er uhyre interessant!

Astrid Strømme

AS



Iraks USA-valg

Jan R. Steinholt Komiteen for
et fritt Irak

Dagbladet på nett
Lørdag 29.01.2005

KRISTIN DALEN og Jon Pedersen fra FAFO prøver i «Et nødvendig valg» (Dagbladet 25. januar) å gi tyngde til påstanden om at farsevalget i Irak er legitimt og «det eneste som kan åpne døren for tilbaketrekning av amerikanske styrker fra landet».

Argumentasjonen er selsom: Dalen/Pedersen forklarer at «Iraks første frie valg er spesielt: vold og kriminalitet ligger klamt rundt prosessen, det trues med angrep på valglokaler, mange kandidater forblir anonyme i frykt for at de kan bli angrepet og i verste fall drept». Det er sant nok, og forteller litt om demokratiets kår når velgerne ikke aner hvem kandidatene er. Men det mest «spesielle» er det uomgjengelige faktum at Irak er et land under jernhard okkupasjon og unntakstilstand. Altså at det frie valget ikke er fritt. Denne brutale kjensgjerning nevnes ikke med ett ord.

VI HAR Å GJØRE med et folkerettslig sett ulovlig valg som følger av en av FN erklært ulovlig okkupasjon, der opposisjonspolitikere som Jabbar al-Kubaisi fra Iraks Patriotiske Alianse er bortført av amerikanske soldater og siden «forsvunnet», der landets største parti er totalforbudt og der mer enn 50 andre partier nekter å stille opp som gisler i okkupantenes valgmaskerade. I motsetning til hva Dalen/Pedersen gir inntrykk av, har også både sjia-muslimske og kurdiske partier i klare ordelag tatt avstand fra valget og erklært boikott. Myten om at bare no-

en gjenstridige elementer i det såkalte sunnitriangelet er motstandere av okkupantenes «valg», burde ikke videregives av seriøse forskere. Særlig ikke når quislingregimets egen etterretningssjef har måttet vedgå at den kjempende motstanden kan mobilisere 200.000 patrioter. Så mange terrorister finnes det ikke.

GJENNOMFØRINGEN av valget er (også) for øyeblikket det eneste som kan åpne døren for tilbaketrekning av amerikanske styrker fra landet, skriver Dalen/Pedersen. Dette skriver de samme dag som Dagsavisen kan fortelle at «Iraks statsminister Iyad Allawi mener det ikke er rette tid nå for å diskutere når amerikanerne skal forlate Irak», og dagen etter at en amerikansk general sier til New York Times at USA forbereder seg på å stå i landet med 120.000 soldater helt til 2007. Dette USA-regisserte valget er nok nødvendig; for USA og kollaboratørene. Men for det irakiske folk er ethvert demokrati en illusjon inntil okkupantene kastes på dør.

Euroen



Eitt av verdas fremste kultursamfunn må gå i spissen og vise veg or den økonomiske krise som herjar landet. Ei krise som er skapt av den nye store materielle rikdommen, ikkje av materiell fattigdom. Bondevik var inne på desse tankane i nyttårstalen sin. Men Bondevik bør skamme seg over å applaudere bruk av våpenmakt i kampen for fred i Irak, samstundes som han gjennom Verdikommisjonen vil hylle kristenmakt. Han bør vere fast i trua på dei mentale midlane og forkaste bombene. – Det bør alle kristne vere.

Carl I. Hagen var frampå i budsjettdebatten i haust med eit forslag om budsjettnedskjering så det monnar. 50 milliardar var nemnt. Ja, kvifor ikkje skjere ned? Økonomien har jo to sider, både inntektside og utgiftside. Som vanleg vart budsjettet auka og dermed blei det skapt grunnlag for fortfarande prisauke og inflasjon, rentestigning og aukande spekulasjon. Carl I. Hagen ville skape moderasjon i budsjettet, noko som også kunne føre til betra økonomi, t.d. på denne måten: Dersom skattar og avgifter vart senka med eksempelvis 10% alle løner i tariffane vart omforeint senka med 4% så fekk vi ein inflasjonsfri auke på 6%, just eit tal som no. – Handelen ville auke og ta igjen det tapte.

Dette synest mogleg som ein ny veg å gå. På dette viset vil ikkje tala inflatere til himmels, men diverre alle verdas folk kan pr dato ikkje tenkje seg å motta betre kår på annan måte enn det at løna blir lagt på!!! Der finst enno ikkje noko land som kan vurdere onnorleis. Lønene må opp skal dei tene meir, ikkje ned. Men dette er rett berre så lenge ein tenkjer privatøkonomisk; tek ein omsyn til den storstila arbeidsdeling og differensiering som dei siste par mannsaldrane har omskapt samfunna sine arbeidsvilkår, så blir den privatøkonomiske tenkjemåten reine babelstårbygginga. Skal dette avverjast, må den økonomiske tenkjemåten endrast. Økonomien må vurderast

ut frå ein heilskapssynstad fordi det i vår verd i dag er skapt av heilskapen. Der finst snart ikkje den ting heime eller ute som du åleine har skapt. Det arbeidsdelte samfunnet har skapt alt. Difor, først når samfunnet fungerer godt, kan du, den einskilde, fungere godt.

Noko som må nemnast: Det fylgjer større og større riskiko med bruken av pengane i eit moderne, spesialisert samfunn, enn i eit gamaldags hjelp-deg-sjølvsamfunn. Den må takast omsyn til. Allereie Moses peika på denne risikoen eller fåren i premissversa for Dekaoagen. (2. Mos. 20.4. kap. 3-4 og 5. vers), men diverre, kyrkja har enno ikkje lært desse orda som samfunnskunst, berre som religion. Men straks den større og større bruken av pengane som betalingsmidlar ikkje blir tillagt eigenverdi, verda lærer å skilje mellom verdiane i samfunnet og det som berre er bilete av verdiane, løysast den krise vi er oppe i, og straks Carl I og partiet hans innser dette, vil han lukkast med sin nedskjeringspolitikk.

Så til det nye betalingsmiddelet, Euroen. 11 land i Europa vil sikkert tene på å gå saman om felles mynt. Ingen tvil om det; men korleis vil det gå i lengda? Det blir penar å tene på å ta bort handelshindringar og andre hindringar mellom landa; men denne fortenesta vil svinne bort etterkvart fordi dei 11 einskildvis ikkje har greid å løyse den løns- og prispolitikken som fører budsjetta opp mot de stratosfæriske talhøgden. Då kjem armada attende, midt i overfloda. Då var det kanskje verd å tenkje over og ta i bruk dekapitaliserings- og desentraliseringsmetoden, frå den lengst avdøde Brochmann. I bøkene sine har han synt ein ny veg som ikkje bør leggest bort uprøvd, å skifte ut mynten i Europa let seg gjere. Verre er det å skifte ut den falske mentaliteten i Europa. **I det ligg den endelege løysinga.**

a.r.

Helhetsøkonomien (totalitetsøkonomien)

Del 5 (siste del) (kortversjon av Alf J. Wang)

Et resymé

Den pengetekniske lov

Pengesirkulasjonen vil, når ingen politikk drives med pengene, bli en tro kopi av det effektive stoffskifte og energiskifte i naturen og i den menneskelige fordeling, forbruk og vareomsättning.

Pengemengden M multiplisert med omløpshastigheten O er lik den effektive forhåndenværende driftskapital D $MXO = D$:

Bankene:

Næringslivet må selv eie og lede sine banker, hvorfor tar man ikke pengene bort fra politikernes hender og sikrer seg banker, som ledes av produksjonslivet, istedenfor omvendt, at bankene leder produksjonslivet. *Individet i det moderne samfunn idag er bundet på hender og føtter på alle måter.*

I et fritt samfunn vil bankene bli eiet og ledet av de produserende selv; på en slik måte; at politikerne utestenges fra bankens penger:

En riktig ledet bank skal være som et «claring house» eller en formidlingsanstalt, som ingen annen hensikt har enn å tjene, altså ikke styre arbeidslivet. En slik bank vil aldri gå konkurs. Den vil virke som et pålitelig økonomisk barometer.

Uttrykkene inflasjon, og deflasjon bør avløses av to riktigere uttrykk: impulsjon og depulsjon, fordi det hele beror på impulser (= tilskyndelser) som er i sving eller kunstig settes i sving: Enhver kjenner jo til at et rykte kan gjøre det av med en bank.

Bransjestyre

Det moderne samfunn i dag er altfor komplisert og består av altfor mange spesielle og viktige faktorer til at den politisk anløpne sentraladministrasjonen kan styre ovenfra og ned. Det levende samfunn må følge de samme prinsipper og metoder som alt annet organisk levende følger. Og alt organisk liv vokser nedenfra og oppover, ikke ovenfra og nedover. Dette er et vitenskapelig faktum.

Hva skal avløse det foreldede statsstyre vi har i dag. Nyorienteringsbevegelsen i Norge foreslo i sin tid et bransjestyre, som skulle være en upolitisk forenklet administrasjon. I våre dager styres samfunnet bare etter politiske hensyn.

Et bransjestyres vesentligste hovedoppgave blir å tjene helheten (dvs. samfunnets) livsinteresser, og med alle midler motarbeide og nøytralisere interessekonflikter, grupper og

sekt-dannelser.

Hvordan skal et slikt styre sammensettes, og hvem skal lede et bransjestyre? Hva er det vi gjør i dag når vi ansetter folk i ledende stillinger. Jo, vi søker etter de fagfolk som er mest kvalifisert, på samme måte vil et bransjestyre sammensettes av representanter for de samarbeidende bransjer, (istedenfor som nå av politiske partier, som gjensidig bekjemper hverandre), vil bli sammensatt av dyktige fagfolk fra de forskjellige bransjer.

Det vil for eksempel si at samferdselsdepartementet vil bestå av fagfolk, innen luftfart, og fra det maritime område, jernbane, bro-, vei-ingeniører, men også spesielle praktiske fagfolk, innen alle grener på alle plan, teoretikere, som praktikanter i det daglige virke. Objektive mennesker som har utmerket seg innen sitt fag og kan samarbeide med andre etater. Samme styresett må hvis samfun-



net skal fungere harmonisk også gjennomføres på det kommunale plan.

Vi ser at det er langt fram til en slik styreform i dag. Vi ser i dag at samfunnsoppløsningen går stadig raskere, økonomisk utroskap, oppløsning av normer og regler, i aviser og tv ser vi ting som var utenkelig for bare noen år siden.

Astrofysikeren Jermi Wasitsnski sier det slik: Vi lever i en tid da alle sivilisasjoner og kulturer, den europeiske sivilisasjon innbefattet, holder på å gå i oppløsning, idet deres bærende ideer og normer blir forlatt. Skapelsen har sitt opphav i en av oss ubevisst ånd, som når oss gjennom vår anseelse, vår følelse og vår imaginasjon – i en enkelhet som er det helles, men som vårt legemsbundne ego ved intellektets hjelp ustanselig preverterer.

Vi må søke å se at vi, hver enkelt av oss og til enhver tid, står ved en skillevei. Ved slike historiske vendepunkter pleier et min-

dretall å gå foran i utviklingen. Ekte åndsledere er alltid selvskrevne, de følger ingen anvisning.

B.D. Brochmann sier noe av det samme: (av min samtid venter jeg meg intet), (og vår kultur går mot slutten). Han så på sine påvisninger som overleveringer til fremtidige generasjoner.

Hvordan og hvorfor alle samfunn sentraliserer seg

Når interessekonflikten i et folk er blitt mange nok og store nok som følge av dansen om «fiktivverdiene», kommer av seg selv behovet for sentralisering. (For å gå opp i en større enhet).

Den gjensidige tillit avtar hver dag. *Alle mistenker hverandre* og skriker automatisk på mer politikk, bedre organisasjon, mer kontroll og administrasjon.

Det som Brochmann kalte sentralismens livssyn = er at menneskene har en tendens til å samle seg om såkalte «store menn», konger, keisere, diktatorer. Vi ser det samme blir brukt i forretningslivet, med «storsentere» som massen styres inn mot. (Forretninger som ligger litt unna sentrene har store vansker.)

Mennesker som føler seg usikre, føler trang til å gå opp i en større enhet, og må ha noe å støtte seg til.

I dag ser vi alt rettes inn mot Europaunionen, noe som vil føre til at landene mister sin økonomiske og politiske handlefrihet, og blir en delstat i en sentralistisk superstat, og blir en brikke i pengematadorens spill.

Etter store tiltak kommer der gjerne en tid med hvile og stillstand, ofte med nedgang. For all uvirkelighet går i oppløsning.

For alt hva menneskene skaper eller har skapt av systemer og orden, av tvang eller frihet, av rett eller urett, er kun gjenspeilinger (relasjoner) av menneskets indre utviklingsstrinn. Vår mentalitet er vår skjebne. Nåtidens problemer er kun uttrykk for manglende livsorientering. Framskritt og overleveringer er kommet i innbyrdes konflikt.

Alt slags resonnement om at vi preker anarki eller nihilisme, hører ingensteds hjemme. Vi peker på konkrete kjensgjerninger, og disse må bli respektert. Som alle ved selvsyn kan konstatere om man objektivt og ærlig tar for seg alle fakta i det daglige liv og undersøker og følger med i det som skjer.

(Slutt)

Spiritisme

Jeg ser med interesse i Tønsbergs Blad at Janne Schiøtz Henriksen, får motbør for å invitere til spiritisme. Det forbauser meg ikke, for vi fikk akkurat den samme tilbakemelding, da vi i IdéForum hadde Ambres her på Eik Lærerskole med flere hundre interesserte tilhørere.

De "kristne" kritiserer dette, kaller det okkultisme i negativ betydning og sier det referer seg til Satanisme.

Nå har de "kristne" trodd på kristendommen i 2000 år, uten at det har hjulpet noe og vært med på så mange satanistiske episoder i årenes løp, så jeg tror det er bedre å gjøre som presten Yngve J. Sagedal gjør, være litt mer ydmyk, og gjøre som Jesus gjorde, vende det andre kinnet til.

De "kristne" bør snart begynne å praktisere det de tror på, ikke bare henvise til de ulike fine setninger fra Bibelen. Det er ikke hva du sier som er betydningsfullt, men hva du gjør. (Ikke si dette til din kone!)

For øvrig kan jeg opplyse at ordet Okkultisme står for hemmelig, skjult kunnskap, magik, alkemi, teosofi og spiritisme.

Jeg kan også nevne noe fra en kjent person som har litt peiling. Han sa nemlig: Alle politikere og prester burde gå på universitet i 4 år for å deprogrammere alt de har lært seg. Så skulle de få et vitnemål på at de ikke kunne noen ting. Da skulle de nemlig være så rene og åpne at de kunne starte på den spirituelle veien, slik at de kunne oppnå den lykken som de er født til å oppleve!

Ramnes, den 7. februar 2005

**Erik W. Falck –
folkets-rost.net**

Realverdier og fiktivverdier

Hele vår eksistens i fysisk og økonomisk henseende er et stoff- og energispørsmål. Alt som er direkte livsbetingende har realverdi. Andre ting som f.eks. penger, tallkapital, bokførte verdier etc, har skinnverdi (fiktivverdi). Kilden til all realverdi er sollyset og de universelle stoff- og energiskifter. Det er den objektive, reelle virkelighet. Derfra skaffes for oss alle varer og produkter for livets opphold. Kilden til alle skinnverdier er derimot vår vidunderlige forestilling om staten og skatten! Alle fiktivverdier eksisterer bare i den menneskelige fantasi og som et produkt av denne.

Realverdier kan vi leve av, skinnverdier kan vi bare dø av! Varer og produkter fra de store, reelle stoff- og energiskifter er for oss et eksistensspørsmål. Vi kan samfunnsmessig ikke leve av penger! Eksistensen er altså i virkeligheten ikke et penge-spørsmål! Alle verdens penger kan senkes på havets bunn i morgen og når som helst erstattes med tall og regnskapsmidler. Realen ville like fullt «stå opp i øst og gå ned i vest» og det livgivende energi- og stoffskifte vil fortsette helt uavhengig av pengene.

Diskusjonsnotat #D-11/2004

Henimot nullpris !

Samfundspartiets økonomiske tanker – Av Robert Lalla – (forts. fra forrige nr.)

B. Praktisk politikk

Med ett stortingsmandat i to perioder og en ellers fraværende representasjon i politiske organer var Samfundspartiets reelle innflytelse begrenset. At de andre partier på Stortinget ikke hadde mye forståelse for Brochmanns og Jacobsens innlegg og tanker økte heller ikke den politiske betydningen. Eksemplene er mange, således uttalte representanten Hundseid i debatten om regjeringsprotokollene fra 24. mai 1934: "Hr. Dybwad har så lenge talt om en mentalitetskrise at det synes som om han selv i hoi grad lider under en slik krise"²³.

Bertram Dybwad Brochmann nyttet enhver anledning til å nevne sitt og partiets syn på det politiske systemet i Norge, blant annet ved å interpellere i aktuelle spørsmål som var egnet til å fremme Samfundspartiets politikk. Som regel ble hans forslag nedstemt nokså tydelig, suksessen Brochmann oppnådde som enkeltperson var altså beskjeden. Noe annerledes var derimot hans stemmegivning i majoritetssammenheng. Etter å ha uttrykt sin protest stemte han ofte for bevilgninger som egentlig burde ha blitt avvist ut fra partiets syn på økonomien. For eksempel gjelder det bevilgninger til det militære – som prinsipielt ble ansett som uønskelig i partiet, man skulle heller satse på et "åndelig forsvar" – for å sikre at ingen kom i fare ved bruk av lite vedlikeholdt utstyr. Ved en annen anledning stemte Dybwad Brochmann for bevilgningene til tollvesenet, selv om han rett før hadde gitt uttrykk for at han var tilhenger av frihandelen: "Jeg betrakter hele tollvesenet selvfølgelig som et midlertidig nødvendig onde. Men jeg vilde bare sette fingeren på at jeg trodde her var mange i Stortinget som så frem til tollvesenets gradvise avvikling og til innførelsen av fritt varebytte mellom folkene"²⁴.

Partipolitisk stod Samfundspartiet alene i Stortinget, Dybwad Brochmann kritiserte Venstre sterkt og stemte riktignok for Nygaardsvold i kriseforliket, men ble fort skuffet av den nye regjeringen.

En sak fortjener spesiell oppmerksomhet¹, nemlig spørsmålet om utjevning- og omsetningsavgiften på melk. Samfundspartiet tok klar posisjon – det stilte seg positivt til de frie melkeleverandørenes krav om å bli unntatt for avgiftene. Brochmann ga tydelig uttrykk for dette i en interpellasjon i Stortinget 02. mars 1934 der han snakket om melkesentralene: "Denne sataniske idé er der en hel masse oplyste bønder i Norge som har reist sig imot, og vi i samfundspartiet står sammen med dem i kampen"²⁵. Ved siden av Brochmanns agitasjon i Stortinget var også vararepresentantene Bonde og Bauge aktive på Vestlandet – de talte på et møte 02. desember 1934, "møtet representerte Samfundspartiets gjennombrudd i protestaksjonen"²⁶. Partiets engasjement i striden om tvungen utjevningavgift kan lett forklares ut fra synet på statens rolle. Omsetningssystemet fremstod som en ny sentralisering og som et tvangsinngrep fra myndighetenes side. Dessuten dreide det seg om en ny avgift, og dermed et nytt bevis på at staten levde av pengene. I tillegg var saken en god anledning til å profilere Samfundspartiet i forhold til de etablerte partiene. I debatten om tvangsauksjonene 13. mars 1934 poengterte Dybwad Brochmann således: "Forskjellen på melkesentralene og omsetningsrådet her i Norge og eksekutivkomiteen i Russland er bare en navneforskjell. I Russland er det eksekutivkomiteen so har all makt, og det er precis den samme makt

²³ Stortingsforhandlinger, bd. 8, Oslo 1934: 259

²⁴ Stortingsforhandlinger, bd. 7b, Oslo 1934: 1274

²⁵ Stortingsforhandlinger, bd. 7a, Oslo 1934: 286

²⁶ H. O. Berg, *Konflikten mellom de uorganiserte konsum-melk-leverandørene og mjølkesentralene 1931-1936*, Bergen 1975: 75

Regjeringen og bondepartiet vil at omsetningsrådet skal ha her hjemme"²⁷. Den negative holdningen mot bondepartiet bygget i denne saken på gjensidighet, Bjørnson uttalte i samme debatt: "Jeg vil også ha sagt til hr. Dybwad Brochmann den ting, at ingen av dem jeg kjenner i grunnen er mindre skikket til å komme med en sådan interpellasjon enn hr. Dybwad Brochmann"²⁸.

4. Brochmanns tankeverden

Alle vil kjøpe billig og selge dyrt. Og just i denne selvmotsigelse røber merkantilisten og socialisten sin totale mangel på økonomisk erkjendelse.
*B. D. Brochmann*²⁹

Kildeopplysninger er dessverre ofte fraværende i Dybwad Brochmanns litteratur – bortsett fra henvisninger til sine egne bøker¹. I sekundærlitteraturen er det stort sett ikke så mye bedre. Dette gir rom for to mulige resonnerer: Brochmann har enten funnet på mange ting selv eller han har syntetisert det meste av ymse kilder. Dette var i alle fall en mening man fant i samtiden, for eksempel uttalte stortingsrepresentant Forre (Ap) i en debatt om Samfundspartiets sosiale nyorientering den 1. juni 1934: "Hr. Dybwad Brochmann mener å ha gjort en stor opdagelse, han mener at han i grunnen har funnet kilden til alt det onde som er i verden. Han har forlest sig på en masse bøker. Han har jo vært syndikalist i sin tid, han har lest anarkisme, socialisme, kristendom, fascisme, nasjonalisme og psykologi – og alt dette har han blandet sammen i en røre, uten selv å kunne trekke konsekvensene av noget av det han har lest"³⁰. Den førstnevnte varianten er nok best likt av Brochmannianerne, mens den andre muligheten vil fravriste Brochmanns tankeverden noe av sin originalitet. Jeg vil påstå at det er lettere å sannsynliggjøre den sistnevnte varianten, selv om komposisjonen av ulike enkeltdele nok kan betegnes som originalt for Samfundspartiet. Uansett vil en slik sammenligning plassere Brochmanns parti nærmere i den historiske konteksten. I dette kapittel skal jeg peke på noen punkter der Brochmanns tanker kan ha hatt flere kilder enn han selv oppgir, der han eventuelt har fått inspirasjon og der han skiller seg fra andre økonomiske retninger. En må selvsagt være oppmerksom på at 1920- og 1930-tallets krisestemning skapte en god basis for alternative økonomiske ideer, og siden økonomien var hovedproblemet i mange land, rettet interessen seg mot de elementene som man oppfattet som kritiske: pengesystemet og statens rolle. En likhet i deler av argumentasjonen må imidlertid ikke bety at alle konklusjoner ble trukket i like baner.

Kritikk av pengevesenet

En må ikke lete lenge for å finne kritikk mot pengesystemet – i en krisepreget tid, som tyve- og tredvetallet, er slike tanker kan hende enda mer utbredt. I forordet til boken "Totalitetsøkonomien" nevnes det noen av forsøkene på å skape nye systemer, konklusjonen er imidlertid at "ingen av de nye tillopp betegner noe gjennombrudd i sin helhet"³¹ – noe Brochmanns system ble presentert på som etterpå.

I "Samfunnsliv" ble mange av de bevegelsene i utlandet tatt opp, presentert og diskutert. Den danske organisasjonen J.A.K. (Jord, arbeid og kapital), som ble grunnlagt av landinspektør

²⁷ Stortingsforhandlinger, bd 7a, Oslo 1934: 356

²⁸ Ibid: 355

²⁹ B. D. Brochmann, *Det norske folks eksistenskamp mot ukjente fiender*, Grimstad 1926: 47

³⁰ Stortingsforhandlinger, bd. 7b, Oslo 1934: 1876

³¹ Bonde 1966: XI

Kristiansen, fikk mye omtale. I "Samfunnsliv" 4 / 1931 karakteriseres J.A.K. for eksempel som et skritt i riktig retning: "Den jyske andelsbevegelse vil knytte omsetningsmidlene (andelsbevisene, pengene) til realverdier, og la renten være et uttrykk for realverdiens avkastning. [...] Det er et forsøk på å praktisere en rasjonell økonomi"³². Til tross for denne positive innstillingen var Dybwad Brochmann imidlertid oppptatt av å markere tydelig forskjellen mellom Samfundspartiets program og J.A.K.s virksomhet. I en senere artikkel om "De danske andelspengene" distanserer han Samfundspartiet fra Kristiansens system som etter hans mening er bygget på en feil premisse: "Imidlertid tror jeg ikke at *noget organisert system kan eller vil befri verden*. [...] Jeg tror neppe at de danske andelsidealister ennu har funnet frem til denne nye erkjennelse hvorpå vi bygger, og for hvilken vi søker å være taler og organ"³³. Andelspengene ble erklært ulovlig i 1933 – flere etterfølgende forsøk bar også preg av et kvasi-pyramidespill. "Det siger imidlertid sig selv at den fordel, som en del af deltagerne saaledes har faaet er opnaaet paa bekostning af de øvrige. Systemet hviler jo i sig selv, udgør et afsluttet hele indenfor hvilket tab og vinding maa balancere"³⁴.

Silvio Gesell og Pierre-Joseph Proudhon

Skillet mellom Dybwad Brochmanns og Silvio Gesells løsningsforslag mot krisen er tydelig. Mens Brochmann ville rette seg etter det kristne tjenerprinsippet, avviser Gesell denne tanken som ikke gjennomførbart i en fungerende økonomi – grunnlaget for hans økonomiske system er tvert imot sosialdarwinistisk preget. "Samfundspartiet er et kristelig samfundparti som i motsetning til statskirken og sektene vil praktisere den av Kristus anviste kollektivism, altså Krist rettsånd, økonomi, moral og oppdragelse"³⁵. Derimot fastholder Gesell: „Wie bei allen Lebewesen, so hängt auch das Gedeihen des Menschen in erster Linie davon ab, dass die Auslese nach den Naturgesetzen sich vollzieht. Diese Gesetze aber wollen den Wettstreit"³⁶. Og litt senere: „Der Volkswirtschaftler, der mit dem Eigennutz rechnet und auf ihn baut, rechnet richtig und baut feste Burgen. Die religiösen Forderungen des Christentums dürfen wir darum nicht auf die Wirtschaft übertragen; sie versagen hier und schaffen nur Heuchler"³⁷. Allikevel vil jeg nevne Gesells tanker i denne sammenheng, for det første finnes det noen likhetstrekk, og for det andre trer Brochmanns visjoner klarere frem ved å kontrastere de mot en annen pengeteoretisk systemkritiker. Selv om innholdet i teoriene er forskjellig, så er troen på sitt eget konsept tilstede hos både Brochmann og Gesell. Brochmann understreker at "min oppgave er i virkeligheten at gi form og uttrykk for ny livserkjendelse, da alene en saadan kan frelse vort land, vort folk og vore barn"³⁸. Gesell poengterer likeså overbevisende: "Der Verfasser hat mehr Glück als Proudhon gehabt. Er fand nicht nur das, was Proudhon bereits vor fünfzig Jahren entdeckte, d.i. die wahre Natur des Kapitals, er fand oder er fand darüber hinaus noch den gangbaren Weg zu dem Proudhon'schen Ziele"³⁹. Analysen kan således gjelde mål, midler og metoder. Grovt skissert kan man holde fast at Dybwad Brochmann og Gesell har til dels lignende mål, at midlet er stort sett sammenfallende, mens metodene divergerer i større grad. Målet er en reform av det økonomiske systemet, bort fra den rådende situasjonen der tilbudet var større enn etterspørselen og til en situasjon der menneskenes personlige behov ble dekket (i overmål). Et

³² SL 4/1931: 9

³³ SL 23 / 1932: 5

³⁴ E. Schmidt, Landbruget i krise, København 1935: 123

³⁵ Bonde 1936: 88

³⁶ S. Gesell, Die natürliche Wirtschaftsordnung durch Freiland und Freigeld, Arnstadt 1919: III

³⁷ Ibid: IV

³⁸ Brochmann 1926: 5

³⁹ Gesell 1919: 5

middel for å nå dette målet er en nyordning av pengesystemet, både Gesell og Dybwad Brochmann ville gi penger en annen status. Begge ville skape indifferens mellom å ha penger eller være ved en stabil pengeenhet (Brochmann så riktignok på penger som skinnverdier, men i et system uten prisstigning og med penger som ble omregningsenhet ville en pengebeholdning alltid være konvertibel). Metodene som ble foreslått viser imidlertid forskjellene i teoriene. Gesells idé om "Freigeld" (svinnpenger) tar sikte på å reformere pengevesenet – mens Brochmann vil redusere det til ubetydelighet.

Gesell er opptatt av å likestille penger og varer ved systematisk å la pengene miste verdi over tid, pengesedlene måtte fornyes gjennom klistremerker på baksiden for å opprettholde den nominelle verdien. Frykten for å tape verdi ved lagring eller sparing av penger vil således sørge for en stadig sirkulasjon – dermed kommer konsumet til å øke, arbeidsledigheten vil falle og prisstigningen er kontrollerbar. Stylingen av pengemengden og omløpshastigheten skulle tilfalle en ny institusjon, "Reichswährungsamt". Denne skulle ifølge Gesell være en ren mekanisk instans, uten stort administrasjonsapparat, uten direkte kundekontakt, uten bankvirksomhet og uten politisk avhengighet. Makten til "Reichswährungsamt" derimot ville være betydelig: "Das Reichswährungsamt beherrscht also mit dem Freigeld das Angebot von Tauschmitteln in unbeschränkter Weise. Es ist Alleinherrscher, sowohl über die Geldherstellung, wie über das Geldangebot"⁴⁰. Også i Brochmanns teori finnes tanken om en forandring i banksystemet. Etterhvert vil bankene overta rollen som „clearinghouse"⁴¹, den klassiske bankvirksomheten opphører altså, ikke minst fordi fenomenet "rente" ble avvist i andre sammenhenger enn realrenten i produksjonen. Men i motsetning til Gesell er målet det lønnsomme prisfall; retningen er gitt, mens "Reichswährungsamt" kan styre prisene som det er ønskelig. En sterk sentral institusjon er dessuten fremmed for Brochmanns system, bankene er avregningsentraler uten politisk betydning.

Dersom pengene konstant mister nominell verdi over tid er det naturlig at ingen vil oppbevare slike penger lenge, derfor er heller ingen interessert i å spare slike penger. Renter er således vanskelig å tjene med svinnpenger, på lengre sikt så Gesell det som resultat at rentesatsen skulle forsvinne helt. Årsaken til dette ligger også i kapitaloverfloden, avkastningen til et investeringsobjekt ville bli presset nedover ved å øke antallet slike objekter. Dette er også delvis synet Dybwad Brochmann hadde på rentene. Siden penger er skinnverdier kunne de heller ikke skape nye verdier. Den eneste tillatte renten er realrenten – altså avkastningen av realverdier (for eksempel i landbruksproduksjonen).

Silvio Gesell bygger imidlertid sin argumentasjon til en viss grad på tankene til den franske anarkisten Pierre-Joseph Proudhon. Siden Brochmann hadde god kontakt til det syndikalistiske miljøet i Norge, er det sannsynlig at også han benyttet seg av denne kilden. Dybwad Brochmann avviste imidlertid forslaget Robert Knutsen la frem om "varebyttesentraler"⁴². Slike sentraler hadde vært i overensstemmelse med Proudhons idéer. Proudhon slår nemlig fast: "Only products may be exchanged for products. [...] What then must we do in order to allow direct exchange to take place – not simply between three, four, six, ten or a hundred people, but between a hundred thousand, or between all the producers and consumers in the world? Something very simple. We must centralize all commercial transactions by means of one bank that will receive all the bills of exchange, money orders and promissory notes which represent the traders' invoices."⁴³ Det var kan hende det sentralistiske elementet som avskrekket Brochmann på vegne av Samfundspartiet, men

⁴⁰ Gesell 1919: 247

⁴¹ Bonde 1936: 56

⁴² Eide 1969: 104

⁴³ S. Edwards, Selected Writings of P.-J. Proudhon, New York 1969: 73-74

Vitskap, moral og miljøkrise

tanke var like: "Etter hvert som dekapitaliseringen gjennom lønnsomt prisfall blir gjennomført til henimot nullpris, vil man faktisk være kommet tilbake til *naturalhusholdningen*, altså til utveksling av realverdier – varer mot varer, tjenester mot tjenester"⁴⁴. Den varebyttesentralen som åpnet i Bergen i 1934 ble imidlertid ikke ført i regi av Samfundspartiet, men en liten notis i "Samfunnsliv" henviser til sentralens annonse på samme side⁴⁵.

Nasjonalsosialisme i Tyskland

Tysklands vanskelige økonomiske situasjon etter verdenskrigen ble naturlig nok tatt opp av de ulike politiske strømningene. Spesiell interesse har i denne sammenheng den agitasjonen nasjonalsosialistene drev mot rentesystemet. Grunnlaget og motivene var riktignok annerledes enn hos Dybwad Brochmann (eller Gesell), men NSDAP-propagandaen er et ytterligere element i systemkritikken. Brochmann hadde kontakt til fascistiske miljøer i Norge, det er derfor godt mulig at hans horisont ble påvirket eller tangert av deres tankegods. Senere advarte Brochmann riktignok mot Hitler, men mot slutten av tyvetallet hadde han skrevet noen artikler i fascistiske aviser, han skulle dessuten reise til Tyskland for å forhandle om rettighetene til Ludendorffs bøker i Norge⁴⁶. Nasjonalsosialistenes hat mot jødene var imidlertid avskrekkende, selv om anti-jødiske kommentarer ikke var fremmed for Brochmanns tidligere verk: "Men dette delirium har en spesiell – ikke vilkaarlige – mission, nemlig at *centralisere hele verden*, alle folk og stater ind under det semittiske guld"⁴⁷. Avisen Samfunnsliv refererer noen år senere Brochmanns kommentar til Franz Lawaczek etter hans besøk på Kyteshagen: "Hva angår synet på pengevesen og pengeteknikk har vi utvilsomt en masse berøringspunkter med de tyske nasjonalsosialister, selv om vi ikke preker antisemitisme og ikke deler det syn på staten som er mer eller mindre felles for alle 'sosialister'⁴⁸.

I motsetning til Samfundspartiet var nasjonalsosialistene ikke så opptatt av Kristi tjenerideal og det lønnsomme prisfall. Kritikken rettet seg mer mot finansverdenen og de problemene den skaper for det tyske folks økonomi enn mot pengenes vesen. Feder ser den viktigste oppgaven i å "knekke renteåket". Derimot kan man finne enighet i analysen av tingenes tilstand: "Es lehnt sich etwas in uns dagegen auf, da Geld als eine an sich unfruchtbare Sache aus sich selbst heraus wächst, vermöge des Zinseszins; es widerstrebt unserem sittlichen Empfinden, da reiner Geldbesitz ohne Hinzutun eigener werktätiger Arbeit sich vergrößert vermöge des Zinseszins"⁴⁹. Denne mistro overfor renter og verdiskapning uten eget/fysisk arbeid nærer også Dybwad Brochmann, og hans krav om en mentalitetsforandring var selvsagt ingen enkeltstående ønske, også Feder klager over tidens opptatthet av penger: "Der Mammonismus ist die schwere, alles erfassende und überwuchernde Krankheit, an der unsere heutige Kulturwelt, ja die ganze Menschheit leidet. Er ist wie eine verheerende Seuche, wie ein freissendes Gift, das die Völker der Welt ergriffen hat"⁵⁰.

Statens struktur og materiell frigjøring

⁴⁴ Bonde 1966: 134

⁴⁵ SL 17/1934: 5

⁴⁶ Eide 1969: 20

⁴⁷ Brochmann 1926: 38

⁴⁸ SL 26/1932: 8

⁴⁹ G. Feder, Kampf gegen die Hochfinanz, München 1934: 15

⁵⁰ ibid: 51

I sitt innlegg finansdebatten av 21. mars 1934 uttalte Dybwad Brochmann blant annet: "I mitt parti, samfundspartiet, har vi i den senere tid fått stor støtte fra de såkalte teknokratene over i de Forente Stater"⁵¹. Brochmanns utsagn peker på en teoretisk bevegelse som er interessant av to årsaker. For det første finnes deler av den teknokratiske ideologien i Samfundspartiets synet på produksjonsmulighetene – og dermed berøres ett av målene, nemlig den materielle frigjøringen. For det andre kommer man her inn på det politisk-økonomiske rammeverk som skulle gjelde for totalitetsøkonomien. I boken "Fandens efterlatte papirer" uttrykker Dybwad Brochmann eksplisitt nærheten til den amerikanske bevegelsen når han stiller spørsmålet om man kunne "beregne den norske folkesjels dynamikk". Svaret han gir er helt i tråd med teknokratenes idéer: "40% av 1000 kilowatt økonomisk energi pr. individ i gjennomsnitt gir 400 kilowatt, som multiplisert med 2.500.000 innbyggere gir 1.000.000.000 kilowatt norsk økonomisk selvvirksom folkeenergi"⁵².

Grunnleggeren av den teknokratiske bevegelsen, Howard Scott, understreker den faktiske muligheten for den materielle frigjøringen: "Physical science has outdistanced present social institutions to such an extent that man, for first time in history, finds himself occupying a position in which a complete utilization of his knowledge would assure the arrival of certainty in a continental social mechanism. Man, in his age-long struggle for leisure and the elimination of toil, is now at last confronted not only by the possibility but by the probability of this arrival"⁵³. Dette er en tankegang som også finnes i Samfundspartiets litteratur, for eksempel poengterter Bonde: "Her er jo ubegrensede råstoffkilder og ubegrensede fremstillingsmuligheter. – Jo, nullpris og materiell frigjøring burde være resultatet"⁵⁴. Bortsett fra en tydelig ressursoptimisme viser denne påstanden betydningen Samfundspartiet tillia den teknologiske utviklingen. Fremskritt ved hjelp av teknikk dannet således grunnlaget for stadig større produksjon (og derigjennom press på prisene) som menneskene så kunne nytte for å dekke sine behov⁵⁵. At dette ennå ikke hadde inntruffet skyldtes den allerede nevnte forvekslingen mellom reale og fiktive verdier: "Verden vil ikke ha materiell frigjøring, men den vil ha nominelle verdier, skinnverdier, bokførte tallmasser, papir, verdier, markedspriser og lønninger"⁵⁵. Bauge sier det enda klarere: "Penge kommer mellom mennesket og dets velferd som et narrellys vi styrer etter"⁵⁶.

Et annet aspekt i denne sammenheng er arbeidsledigheten, økt rasjonalisering ville føre med seg et redusert behov for arbeidskraft. Situasjonen på arbeidsmarkedet i tyve- og tredveårene var allerede anstrengt fra før. Samfundspartiet etterlyste imidlertid en nyorientering også på dette felt. Istedenfor å snakke om arbeidsledighet skulle man heller øke arbeidsferien – forutsetning er igjen en "ny mentalitet der man er klar over å produsere ikke for pengeprofittens skyld, men for medmenneskenes skyld"⁵⁷. Ved flere anledninger påpekte Samfundspartiet dessuten at det var ingen mangel hverken av arbeidskraft eller materiale til å foreta offentlige utbygninger (veier, jernbane, flyplasser), det eneste som manglet var viljen til å bruke disse istedenfor å henvise til pengekostnadene. Også teknokratene undret seg over divergensen mellom mulighetene og de faktiske forhold i USA: "[...] we have, nevertheless, failed to profit from technological advances, and accordingly find ourselves, for the first time in history, with an economy of plenty existing in the midst of a hodge-podge of debt and

⁵¹ Stortingsforhandlinger, bd. 7a, Oslo 1934: 493

⁵² Brochmann 1934: 124

⁵³ H. Scott, Introduction to Technocracy, London 1933: 42

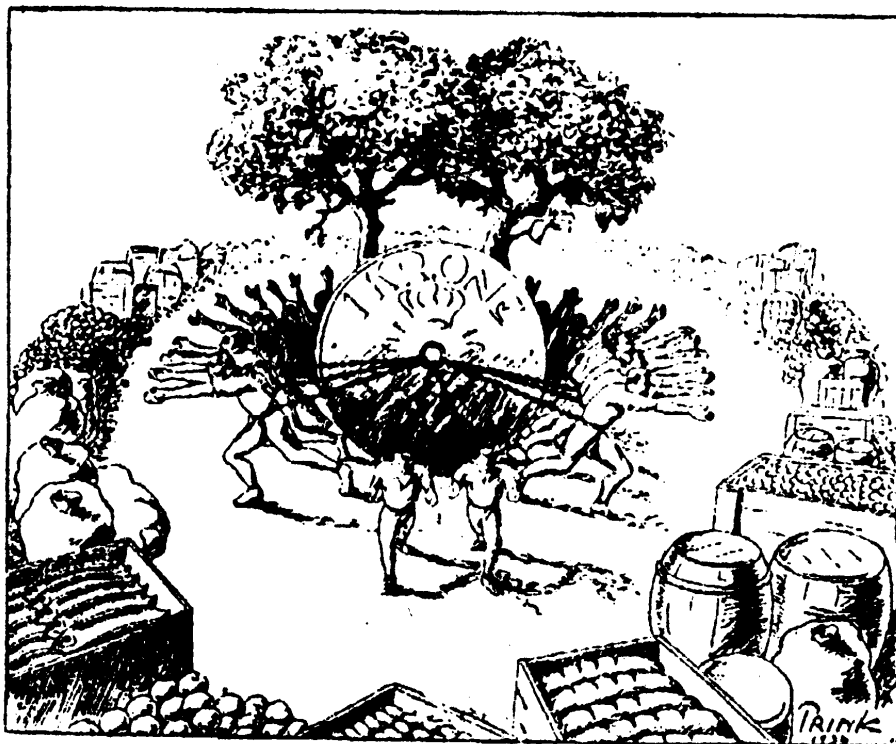
⁵⁴ Bonde 1966: 17

⁵⁵ Brochmann 1934: 75

⁵⁶ Bauge 1936: 18

⁵⁷ Bonde 1936: 67

Den mentale krise.



Knut Erik Tranøy

Den ustoppelige jakta på meir vitskap og grensesprengjande kunnskap har etter kvart blitt så omfattande at ho nærmar seg ei truverd-kjenning.

Miljøkrise er for ein stor del eit produkt av vestleg vitskap og teknikk. På vegen fram mot klare og sterke standpunkt til ei så alvorleg krise, må vi kunna ta med oss kritisk haldning også til det vi ser som dei beste tradisjonane i vitskap og etikk. Slik vil miljøkrise føra med seg store oppgaver også for filosofien. Det krevst brei teoretisk argumentasjon for å kunna overtyda, og framlegga må setjast ut i praksis. Det hastar, vi må kanskje setja teoriar ut i praktisk handling før dei er fullgode.

Kontroll

Berekraftig utvikling er eit kjernepunkt, men omgrepet krev tydelege kommentarar for at det ikkje skal bli ståande som ein floskel. Det kan ikkje stå for vekst i folketal, og ureining. Dessutan må tidsramma vera realistisk, det nyttar ikkje å sikra seg for all framtid, det kan bli kamuflerte illusjonar om allmakt.

Vestens vanvit

To prinsipp står sentralt i den intellektuelle kulturarven vår: 1. Trygg vitskapleg innsikt er den beste rådgjerda for å fremja menneskeleg velferd, 2. Nye vitskaplege landevinnningar er betre enn gamle.

Det negative resultatet blir ei ustansleg og samanhengande jakt på ny kunnskap. Dette nærmar seg trusvedkjenning, som samstundes er ein del av dei beste tradisjonane våre, men som miljøkrise krev at vi i første omgang stiller oss kritiske til. For ei slik «trusvedkjenning» fører også med seg dogmatisk tru på at all ny kunnskap er naudsynt for menneskeleg velferd. «Vestens visdom

blir til Vestens vanvit».

Villspor i verdsrommet

Den svenske diktaren Harry Martinson skrev alt i 1950-åra det lyriske eposet *Aniara*, som verda først i dag er mogen nok til å ta på alvor. *Aniara* er eit romskip som har gått vill i verdsrommet, utan sjanse til å returnera til Jorda. Det skulle frakta folk til Mars av di Jorda var ureina av radioaktiv stråling, og måtte «beredas en tid av vila, ro, och karantän». Det er ikkje science fiction Martinson har skrive, men som han sjølv seier, «en revy om människan i tid och rum», med utgangspunkt i den miljøkrise som få andre makta å ta alvorleg så tidleg som i 1950-åra. Det første *Aniara*-sitatet mitt er såleis:

Till skänks har skrällen lik en stjärna blänkt./Min vän, du vet för mycket utan att ha tänkt.

Dette er ein undergangsvisjon som sender eit fælslig ljøs over ei verd som lever i tillit til at vitskapen skal bringa oss all velferd. Det andre sitatet har ei tydelegare adresse til forskarsamfunna våre, og heile den vestlege kulturen si tru på vitskapen som velferdsgenerator:

Vi börjar ana att vår vilsegång är ännu djupare än först vi trott, att kunnskap är en blå naivitet som ur ett tilmätt mått av tankens fått den idén att gåtan har struktur.

Det første sitatet appellerer til å setja seg mot ukritisk bruk av ny «grensesprengjande» kunnskap. Vi veit alt no, på ei rekkje område, meir enn kva som blir forvalta på ein forsvarleg måte. I medisinen kan nye detaljkunnskapar, medikament, kosmetiske operasjonar m.v. stengja for betre utnytting av det ein alt veit, til dømes i førebyggjande medisin. Diktet kastar eit uhyggeleg ljøs over ei verd som er skapt i tillit til at vitskapen maktar å løysa alle problem.

Gåte?

Det andre *Aniara*-sitatet er ei sterk åtvaring: Er kunnskap ein blå naivi-

tet som har fått menneska til å tru at «gåtan har struktur»? Den store triumfen for strukturtenking i biologien var oppdaginga av DNA-molekylet i arvestoffet i 1953 av Watson og Crick. Det urovekkjande spørsmålet *Aniara* stiller, er om det berre er det som er synleg eller har forståeleg struktur som kan føra til vitskapleg erkjenning? Det er viktig å spørje seg kva som meinest med «gåte». Gåter i selskapsleikar er skrivne i kodar som menneska med «ett tilmått mått av tankesyn» kan greia å løysa. Difor var heller ikkje DNA-strukturen ei gåte. Det er ikkje slike kodar som er livet si gåte, eller verda si gåte.

Kunnskap og innsikt

Diktet gjer det tydeleg at det er skilnad på kunnskap og innsikt. Kunnskap utan innsikt er farleg. Å tru at gåter ikkje finst, er hybris. Og hybris er det fatale overmotet som fører med seg undergang. Det er å tru at mennesket, ved ustansleg jakt på ny kunnskap, kan finna svaret på alle spørsmål. Men dette er å tru at mennesket har potensial i seg til å vera allvitande. Dersom kunnskap er makt – og vi meiner vel nettopp det – tyder det at vi også er potensielt allmechtige. I dag går vi fram som om vi var i ferd med å grunnleggja – ikkje ei berekraftig utvikling – men ei asymptotisk tilnærming til allmakt og kunnskap om alt. Det er ikkje som individ vi blir allmechtige, men som art. Det er homo sapiens som er truga av hybris. Trugsmålet kjem til uttrykk som øydeleggings-evne, og denne evna har to hovudvarianter. Atomkrigen er den eine, og den snikande frammarsjen av miljøproblemmen er den andre. Begge er tidleg omtala poetisk av T.S. Eliot: «This is the way the world ends/Not with a bang but a whimper».

Dersom ikkje ein gong omsynet til komande generasjonar kan få oss til å snu, i tide, står vi i fare for å misa sjølvrespekten vår som art.

unemployment⁵⁸. I likhet med andre bevegelser uttrykte også teknokratene skepsis overfor det økonomiske systemet, mest fordi det ikke klarte å fokusere på teknologiens muligheter: Nor do these scientists and technologists understand why all these explorers should forever busy themselves with the facts of ownership and pecuniary values while ignoring altogether the accelerating rate of change that is going on in the processes of technology⁵⁹.

Statens utforming som rammeverk for økonomisk virksomhet er det andre punktet en kunne undersøke i forbindelse med teknokratene. "Technokratie – das ist die Idee der Abschaffung der Politik mittels Errichtung einer Herrschaft der Sachgesetzlichkeiten mit ihren technischen Imperativen"⁶⁰. Med denne definisjonen som grunnlag kan man finne flere teknokratiske inspirerte tanker i Samfundspartiets program, selv om begrepet "teknokrati" ikke forekommer, derimot snakkes det om "teokrati" som "det kristne demokratis virkeliggjørelse"⁶¹. Det er imidlertid klart at et demokrati vanskelig kan gjennomføres som et teknokratiske system, parlamentarismen er uforenlig med et styre utgått av ekspertene. Den første teknokratiske tanken i Samfundspartiets er forestillingen om en lovmessighet i økonomien, tanken om klare regler som man kan følge etter plan. Erkjennelsen av disse lovene trodde Samfundspartiet å kunne bidra til med Brochmanns teorier. Dermed skilte "nyorienteringen" seg fra "[...] det nuværende sosialøkonomiske kvakksalveri og andre ikke eksakte fag"⁶². Utviklingen av et nasjonalregnskap som verktøy for en slik forutsigbar og kontrollert økonomisk ramme er et trinn i denne prosessen. Bonde oppsummerer dette innslag av planøkonomisk tenkning slik: "Totalitetsøkonomiens nødvendige grunnlag er den statistiske fullstendige oversikt over menneskenes behov, deres forbruk og konsum på den ene side og på den annen side tilsvarende oversikt over de enkelte lands og hele jordens produksjon av de forskjellige levnetsmidler"⁶³. Et annet element er "det lønnsomme prisfall" som skulle følges ved å avskrive alle kapitaliserte verdiene.

Det andre punktet er selve styringsformen, Samfundspartiet gikk riktignok ikke inn for et teknokratiske regime, men det setter et såkalt "branchestyre" frem som mål. I motsetning til andre deler av partiets politikk er imidlertid dette emnet lite detaljert beskrevet. Riktignok nevnte Brochmann et "branchestyre" som ønskelig flere ganger i Stortinget, men hvordan dette konkret skulle realiseres blir ikke tematisert veldig tydelig. Dette punktet er kanskje det mest interessante i hele analysen. Med tanken om et branchestyre ligger Samfundspartiet nemlig temmelig nært et styresystem som også ble favorisert i de fascistiske system Brochmann ellers advarte mot. At temaet ikke ble utdypet så mye kan nok tenkes å ha sammenheng med denne antidemokratiske konnotasjonen begrepet har. Da Stortinget behandlet "Tilskudd til pensjonskasser" den 4. april 1935 holdt Dywad Brochmann et innlegg der han viste denne parlamentarismekritiske innstillingen: "I dette tilfellet har vi altså sittet her i Stortinget og besluttet forsikringstekniske ting uten å ha forsikringsteknikk innsett, og da er det her statuert et strålende eksempel på at vi må få et mer branchestyrt samfund og ikke et så stortingsstyrt samfund som vi har nå"⁶⁴. Og allerede ni år tidligere skrev han at "pointet ved branchestyret er at parlamentarismen indskrænkes til at anvendes indenfor brancheomraadene"⁶⁵.

⁵⁸ Scott 1933: 43

⁵⁹ ibid: 13

⁶⁰ H. Lübke, *Technokratie – Politische und wirtschaftliche Schicksale einer philosophischen Idee*, GEP Vorlesung 16, www.gcp.ethz.ch 1998: 1

⁶¹ Bonde 1936: 38

⁶² Brochmann 1926: 52

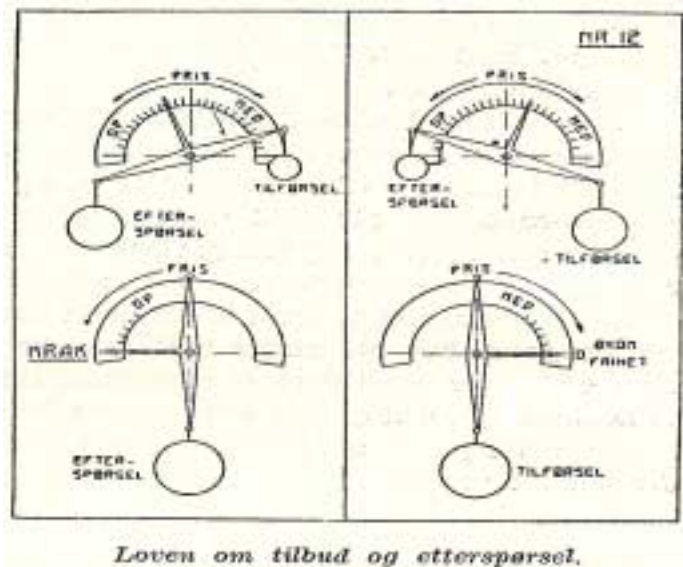
⁶³ Bonde 1966: 23

⁶⁴ Stortingsforhandlinger, bd. 7a, Oslo 1935: 554

⁶⁵ Brochmann 1926: 77

Økonomisk forståelse og virkelighetsoppfatning

Det er ikke tanken bak artikkelen å analysere Samfundspartiets eller Brochmanns økonomiske ideer med hensyn på deres gjennomførbarhet. Allikevel må man nevne noen punkter som det vil være vanskelig å komme utenom dersom man ønsker å iverksette Brochmanns tanker. For det første er deler av fremstillingen preget av en virkelighetsoppfatning som ikke kan ha sin opprinnelse i økonomisk teori⁶⁶. Et godt eksempel er Brochmanns beskrivelse av den automatikken som vil føre til nullpris. Den følgende illustrasjonen⁶⁶ viser hvordan Brochmann oppfatter mekanismen:



Loven om tilbud og etterspørsel.

At prisen stiger med stigende etterspørsel er i samsvar med det en skulle forvente. Derimot er det som skjer på tegningens tilbudsside mer oppsiktsvekkende, Brochmann selv skriver: "Samtidig vil varetilførselen avta, idet det pengetjenende flertall med sine politiske kunster tar pusten fra produsentene (navnlige de arbeidende bønder, positive arbeidere og positive fabrikanter)"⁶⁷. Ifølge mikroøkonomisk teori skulle det motsatte skje – en økning i prisen vil normalt medføre en økning i produksjonen og dermed i tilbudet. Denne misoppfatningen av økonomiske sammenhenger preger også den høyre delen av figuren; idet det antas at fallende (lave) priser og økt tilbud er på lengre sikt mulig. En tilsvarende misforståelse ligger til grunn

⁶⁶ Brochmann 1957: 66

⁶⁷ ibid: 66

for den beskrivelsen Bonde gir om "den økonomiske autonome lov om tilbud og etterspørsel": "Er produksjonen overveldende stor går forbrukspriksen ('salgsprisen') mot null"⁶⁸. Riktignok må prisen falle for å få avsetning for en stor mengde varer – og prisen på vann og luft kan være null på grunn av det store kvantum tilgjengelig – men Bonde ser her bort fra kausaliteten; den "overveldende store" produksjonen er ikke bare årsaken, men også resultatet for prisdannelsen – uten en høy pris ville ikke varene blitt produsert.

Andre viktige punkter som man kunne ta opp er selvsagt spørsmålet om incentivsystemet, eksterne effekter, relative priser og den internasjonale effekten av Totalitetsøkonomien. Både Brochmann og den tilknyttede litteraturen tangerer disse sentrale elementene kun sporadisk eller utilfredsstillende. Dessuten vil man i en videre undersøkelse av Brochmanns tankeverden ikke komme utenom mer generelle spørsmål om synet på samfunnet, i hvilken grad for eksempel Spengler spiller en rolle ville være interessant å analysere.

5. Konklusjon

Brochmann advarte mot fascismen og hadde en sterk aversjon mot sosialismen, han var preget av kristendommen og borgerlige verdier – enkelte deler av alle disse retningene finnes derfor og til tross for dette i Samfundspartiets politikk. Dette gjør det så vanskelig å karakterisere partiets ståsted. Mens mange holdninger vitnet om en borgerlig tilhørighet, er den planøkonomiske tilnærmingen også tydelig.

Mens enkelte andre alternative ideer om det økonomiske systemet har blitt prøvd i mer eller mindre korte perioder, fremstår Bertram Dywad Brochmanns totalitetsøkonomi fremdeles som utopi uten praktiske forsøk. Riktignok er bevegelsen ikke helt forsvunnet, men den spiller ingen rolle i det politiske landskapet. Samfundspartiets politiske betydning er godt gjenspeilet i antallet stortingsrepresentanter partiet fikk på tredvetallet. Denne analysen har vist at Dywad Brochmann ikke var alene om å ville reformere systemet på denne tiden, hverken nasjonalt eller internasjonalt. Hvem som fant på hva først kan i enkelte tilfeller avgjøres lett, andre ganger er det vanskelig. Uansett originalitet av noen ideer og kombinasjoner kan Samfundspartiet imidlertid ikke betraktes som noe mer enn en av mange krisebevegelser. Det er derfor valgkampteknisk forståelig når Bonde proklamerer: "Vi er en sosial bevegelse som vil befri helheten fra gruppens negative lek og drømmeri. Vi har nøklene til å løse tidens gåter"⁶⁹. Sannhetsgraden i utsagnetns annen setning er imidlertid begrenset.

Det betyr at alle av Dywad Brochmanns tanker har vært unnyttige, han får således ros for sin innsats innenfor sosialøkonomien av Johan Vogt som skriver: "På toppen av kransekaken kunne jeg også plante en ekstra liten pynt, nemlig en uttalelse fra professor Ragnar Frisch – den norske sosialøkonomiens stormester – at han hadde fått impulsene for sin beskjefteigelse med nasjonalregnskapsproblemet nettopp gjennom lesning av skrifterne av den 'gale' Dywad-Brochmann"⁷⁰. Et annet aspekt er Frischs skille mellom realøkonomi og fiksjonsøkonomi, og derav følgende hans oppfatning av renter som overføring ligner også på en brochmanniansk tankegang⁷¹.

Sluttnoter:

⁶⁸ Bonde 1966: 146

⁶⁹ Bonde 1936: 88

⁷⁰ J. Vogt, *Villfarelsens skole*, Oslo 1960: 99

⁷¹ E. Søylen, *Fra frisianisme til keynesianisme?*, Kristiansand 1998: 45

Om umodenhet og modningsfrykt

Psykiateren, forskeren og forfatteren Finn Skårderud (se foto ovenfor) skriver i Dagbladets magasin 20.11. -04 bl.a. følgende: – Den frustrerte irritasjon jeg kjenner foran statuen av Peter Pan, som kunstnerisk sett er ganske tåpelig, handler om at jeg i Peter Pan som symbolsk figur også leser inn vår kulturelle begeistring for det umodne. Grunnpremisset i en kapitalistisk økonomi er forandring og omsetning. Vi erkjenner oss til dette og kaller det «utviklingen». Slik sett er det logisk at den mest kreative, kvisete og kaotiske forandingsfasen hos mennesket, selve ungdomstiden, er blitt den livsperioden som vi nå mytologiserer. Det ungdommelige er blitt vår enhetskultur, og en ambisjon for alle aldersgrupper.

Dette medfører mye god lek. Men det medfører også en del barnsligheter. Umodenhet og modningsfrykt satt i system er ikke minst påfallende i mediebildet. Det tasser en del umodne menn omkring i norske filmer. Og det originale realitykonseptet har umodenhet som grunnpremiss. Romantisering av det umodne er problematisk. Det umodne, i psykologisk og mellommenneskelig forstand, betyr gjerne brist på ansvarlighet og medfølelse og dårlig regulering av følelser. Til syvende og sist heter det brutalitet.

Men det kan også identifiseres i familielivet. Å bli mentalt voksen er ikke medfødt. Den følelsesmessige modningen forutsetter at man har noen å lære av. Det er et paradoks at unge mennesker skal lære å bli voksne av personer som selv har lyst til å være unge.

Bestemødre for fred

Bestemødre på Stortingsplassen ble nedlagt for en tid tilbake etter mange års virke. Men etter kort tid oppsto «Bestemødre for Fred» som en Fugl Fønix fra asken!

Bestemødre for Fred er formelt en arbeidsgruppe knyttet til Norsk Fredsråd, og de søker å nå ut til folk flest med informasjon om spørsmål knyttet til fred og menneskerettigheter, bl.a. gjennom spredning av løpesedler.

En av ildsjelene som startet Bestemødre for Fred er Kerstin Bugge, som også er medlem av Norsk Fredslag.

Vil du bli med i Bestemødre for Fred, eller vite mer om den, kan du kontakte Kerstin på tlf. 22 38 52 76.

Vi i NFL ønsker Kerstin og de andre lykke til!

(Fra Fredsviljen, høst, 2004)

⁷² Stortingsforhandlinger, bd. 7a, Oslo 1935: 703

Alternativer på frammmarsj

I Frankrike setter globaliseringskritikerne den politiske og intellektuelle dagsorden

Den østlige og vestlige verden gjennomgår en og samme moralske krise. Det finnes åpenbart noe i mennesket som dette posttotaliserte system avspeiler og passer for noe som lammer ethvert forsøk på opprør fra menneskets «høyere jeg». Mennesket tvinges til det bare fordi det er i stand til å leve slik.

I dag blir byråkratiet fremstilt som folkestyre, manipuleringer kalles «høringer», maktsystemenes egenrådighet styrkes med stadig flere kontroller, og systemet støtter seg på en allestedsnærværende ideologisk fiksjon. Man kan begrunne hva som helst i demokratiets og frihetens navn uten noen gang å måtte bekymre seg om sannheten.

Vaclav Havel

Fransk debatt
Ole-Jacob Christensen

Økonomisk liberalisme eller frihandel har aldri stått særlig sterkt i Frankrike. Regjeringer både fra høyre- og venstresiden har foretrukket planøkonomi framfor å stole på markedsmekanismene. Charles de Gaulle – som i de fleste andre spørsmål var solid forankret på høyresiden – arbeidet etter 5-årsplaner. Så sent som i begynnelsen av 1980-tallet sosialiserte daværende president Francois Mitterand en stor del av fransk storindustri. Og det midt i en periode da andre regjeringer fulgte etter Ronald Reagan og Margaret Thatcher som smånagerer etter rottefangeren fra Hameln.

Mitterands sosialisering er for lengst reversert, men selv om Jacques Chirac arbeider med flere privatiseringer, skjer det like ofte som resultat av ytre press som på grunn av indre overbevisning.

Opposisjon

Den virkelige opposisjonen til frihandel og globalisering av samme har midlertid oppstått utenfor de politiske partiene i Frankrike.

Og så sterk er denne opposisjonen, at den flere ganger har gitt politiske resultater: Som da en bred allianse av kunstnere, miljøbevegelse, fagbevegelse og bønder tvang daværende statsminister Lionel Jospin til å legge ned internasjonalt veto mot den såkalte Mai/Ami-avtalen.

Attac, som hadde mye av sitt grunnlag fra avisa *Le Monde Diplomatique*, har lenge vært en drivende kraft i det franskmennene pleide å kalle «le mouvement altermondialiste» – bevegelsen for alternativer til globaliseringen. Når bevegelsen ikke lenger kalles «altermondialiste», sier dette noe om den innflytelsen bevegelsen har fått. For den som har makt over språket, har også politisk makt. Nå er man ikke bare anti – man er dem som leverer premissene i debatten.

Når denne alternativbevegelsen har fått utvikle seg så sterkt i Frankrike, er det nok ikke bare fordi mange – i likhet med USAs tidligere utenriksminister Henry Kissinger – har sett at globalisering bare er et annet ord for amerikanisering. Kampen mot den økonomiske liberalisering har også klangbunn i et samfunn der høyre-venstre-aksen i politikken fortsatt er grunnfestet, og det ideologiske fortsatt er et viktig referansepunkt for svært mange. Alternativbevegelsen setter kort sagt dagsorden for mye av den politiske debatten i Frankrike for tiden.

Ikke bare har en intellektuell tungvekt som *Le Monde Diplomatique* stadig stigende opplag. Ukemagasinet *Politix*, som åpent erklærer seg som alternativbevegelsens organ, har utviklet seg til å bli et av Frankrikes ledende tidsskrifter på høyde med *l'Express* og *Le Nouvel Observateur*. Spesialavisa *Alternative Economiques* har nådd et opplag på over 100.000, og det engelskspråklige tidsskriftet *The Ecologist* har fått sin franske utgave, *L'Ecologiste*, med mye egenprodusert stoff.

McDonalds

I den mer tradisjonelle pressen er også alternativbevegelsen og dens synspunkter sterkt tilstede. Småbrukerlederen og alternativisten Jose Bove er blitt en av landets fremste mediekjendiser. Roquefortprodusenten Bove skjøt gullfuglen da han «demonterte» en McDonalds-restaurant i protest mot det multinasjonale selskapet og «la malbouffe» – søppelmaten de serverer. I sommer har han ledet en rekke aksjoner av «frivillige sløttestoff», som har «høstet» forsøksfelt med genmanipulerte vekster. Myndighetene har møtt aksjonistene med opprørspoliti, hunder og helikoptre. Bove trues med 10 års fengsel. Men han har folkets støtte. Sist han ble buret inne – for McDonald-aksjonen, møtte 400.000 sympatisører fram i fjellandsbyen Millau til et kulturarrangement til støtte for Bove.

Men Jose Bove har et bredere budskap enn demontering av ham-

burgerbarer: I boka *Le monde n'est pas une marchandise* – Verden er ikke en handelsvare – skriver han; «Vi lever under et verdensomspennende diktatur: hvis du ikke er en del av markedet, eksisterer du ikke. Vi opplever ikke lenger en klassisk forvaltning av landområder eller mellomstatlige konflikter, men en situasjon med krig mellom private interesser, og slagmarken kalles markedet. I dag arbeider pengene selv. Hver gang de passerer rundt jorda, skaper de fortjeneste. Hvor er produksjonen av goder, av rikdom for andre? Det er pengene,

aksjonærene, pensjonsfondene, spekulanter og snyltere av alle kategorier som dikterer sine profittstrate overfor bedriftene og tvinger disse til å si opp ansatte selv om de går med overskudd!»

Septemhernummeret av månedsmagasinet *Le Monde Dossiers et Documents* var nesten i sin helhet viet til alternativbevegelsen. Til avisa uttalte Christophe Aguiton, ansvarlig for internasjonale forbindelser i Attac: «Alternativbevegelsen har satt i gang en fornyelse av aktiviteten innen alle sosiale områder, og rundt ett tema: «Nei til liberalismen». Sosiologen Michel Wieviorka ser på «les altermondialistes» som arvtager etter fagbevegelsen siden mange i dag er «Arbeidsløse, utenfor arbeidslivet, eller bare i midlertidig arbeid». Zaki Laidi, forsker ved senteret for internasjonale studier (Ceri) ser på oppblomstringen av alternativbevegelsen som et forsvar for demokratiet fordi «de tradisjonelle representative organene blir kanibalisert av lobbyene». Slik alternativbevegelsen fremstår, tar den opp i seg mye av det fagbevegelsen i alle år har kjempet for, det miljøbevegelsen kjempet for på 80-tallet og de sosiale og demokratiske utfordringer dagens globalisering stiller oss overfor.

Alternativer i bokhyllen

Det er ikke lett å velge blant de mange franske bøkene som er kommet ut om alternativ-globalisering de siste årene. De fleste aspekter ved emnet blir behandlet, og forfatterne kan være politikere, tidligere ministre, bondeaktivister, eller den aktive samfunnsgruppen som franskmennene kaller «les intellectuels». Mitt utvalg kan sikkert diskuteres, men det er ikke tilfeldig. Jeg har valgt to bøker med tanke på å behandle to forskjellige aspekter ved globaliseringen, fra det rent teoretiske til det helt praktiske. Noen vil si fra det utopiske til det jordnære.

Anti-økonomi

La oss begynne med teorien og Serge Latouches *Decoloniser l'imaginaire – La pense creative contre l'economie d'absurde* (Å avkolonialisere forstillingsevnen – Den kreative tanke mot det absurdes økonomi).

Latouche er professor emeritus i økonomi, og har skrevet en rekke bøker om økonomi, eller kanskje vi heller skulle si at temaet for bøkene er anti-økonomi. For, som han skri-



ver i *Decoloniser l'imaginaire*: «Den økonomiske vitenskap går inn i sin tredje tidsalder, i den første så man på økonomien som utelukken- de studien av mekanismene i produksjonen av goder, og gikk ikke videre (enn til den tradisjonelle markedsteorien). Deretter utvidet den økonomiske teorien sitt område til alle handelsforhold, det vil si alle forhold som ga grunnlag for en moniter utveksling. I dag strekker den økonomiske analysen seg til all menneskelig handling og de beslutninger som knytter seg til dem». Menneskene må frigjøre seg fra økonomien i den forstand, fordi: «grunnlaget for sosial utveksling verken er eller kan være markeder, (og) sosiale relasjoner hviler ikke, og kan ikke hvile på loven om tilbud og etterspørsel.»

Tvangstanke

I følge Latouche er den (markeds-) økonomiske tankegangen blitt en tvangstanke, vi tolker alt i økonomiske begreper. Og for å rydde opp i tankegangen og begrepene, går han tilbake til Aristoteles: «Og det er det jeg kaller ækonomie, en aristotelisk term for å beskrive det fornuftige hushold, og som Aristoteles setter til en motsetning til chrematisme, som tvert imot beskriver en ubegrenset akkumulering i form av privat tilegnelse, og som nøyaktig svarer til det vi i dag kaller «økonomi».

Den økonomiske tenkningen er blitt allestedsnærværende, den har kolonisert tankelivet vårt. For å frigjøre oss fra dette kolonilivet, har Latouche lansert begrepet «decroissance» – altså et ord som kan betegne det motsatte av vekst (croissance). Begrepet har vært angrepet fra flere hold, særlig fordi det er vanskelig å gi det et konkret innhold. Latouche selv fremholder at det ikke betyr negativ vekst, men at hensikten med det nye ordet «først og fremst (er) sterkt å markere at man

gir slipp på det meningsløse målet om vekst for vekstens skyld.» Kanskje er ordets fremste formål å sjokkere, å vekke debatt. Dernest er det antagelig rimelig å tolke det som et uttrykk for ønsket om en radikal begrensning av den «chrematiske» måten å handle og tenke på.

Mat og kriminalitet

Francois de Ravignan har langt det samme teoretiske utgangspunkt som Serge Latouche, men i boka *Le faim, pourquoi?* (Hvorfor sult?) er hans praktiske utgangspunkt et annet: Ravignan er sivilagronom, tidligere forsker ved det nasjonale institutt for jordbruksforskning (Inra), og har lang erfaring fra feltarbeid i sør. 800.000 mennesker lever under konstant sult i dagens verden. På tross av gjentatte løfter om å utrydde sulten, står verdenssamfunnet nokså tafatt overfor problemet. Ravignans spørsmål er derfor i aller høyeste grad på sin plass. Sulten er uten tvil vår verdens utfordring (og skam) nummer en.

WTO

De svarene Francois de Ravignan gir på spørsmålet kan derfor være et nyttig korrektiv til den universalløsningen som presenteres av Verdens Handelsorganisasjon (WTO). Han mener nemlig ikke at sultprobleme- ne skyldes at fattige land ikke får tollfri adgang til rike lands markeder. Sulten skyldes snarere interne forhold i fattige land, samt dumping av rike lands matvareoverskudd i landene i sør, mener han. Ravignan samfatter sultens årsaker i det han kaller «de tre utestengningene»:

1. Utestengning fra jord. Et flertall av verdens bønder har for lite jord selv til å fø sin egen familie, og en jordreform vil være et av de viktigste tiltakene mot sulten i verden. I så fall må en del jord som i dag brukes til lite inntektsbringende ek-

Lager skole på dugnad

I en gammel villa ved Sophies Minde maler og snekrer foreldre for at lokalene skal bli ferdig til skolestart. Undervisningen i privatskolen Nyskolen skal foregå i små grupper inndelt etter interesser og på tvers av alder.

Av Åshild Breian

Dette er Nyskolen:

- Alternativ privatskole
- Inspirert av Forum Ny Skole der pedagog og Forsøksgymnasets grunnlegger Mosse Jørgensen er leder
- Elevene deles i grupper på tvers av alder og skal selv danne læringsgrupper etter interesser og faglig nivå
- Skolegangen koster 500 kroner per måned i egenandel
- Målet er å ha plass til 100 elever

I en lønneallé ved Trondheimsveien ligger Villa Sorgenfri. Dette er den ytre rammen til den nystartede privatskolen Nyskolen, like ved

Carl Berners plass. Tidligere huset herskapsvillan fra 1860-tallet et barnehjem og senere Lønnealleen barnehage inne på området til sykehuset Sophies Minde. Nå er sykehuset avviklet. Villaen har stått tom i to år og nærmest bare ventet på at lærvillige barn skal få boltre seg.

En gedigen hage omkranser det gule murhuset. Det blir en perfekt skolegård for de etter hvert 40 ungene det er plass til på skolen. Skolen er ennå bare halvfull, men Hanna Møller (8), Tea Sandanger (7) og Alma Lyngstad (5) er allerede i full gang med å bygge en hytte i et tre.

– Hytta skal få tre etasjer, røper Tea Sandanger.

Inne vasker, maler og snekrer frivillige foreldre og engasjerte lærere i alle rom. Gamle stuer og soverom skal fylles med rauser, runde bord og regulerbare stoler. Vanlige pulter

kommer ikke til å finnes her. Den tidligere stuen i andre etasje skal brukes til viktige allmøter som skal bestemme hverdagen for alle på skolen. Her er det stukkatur i taket, håndmalte dyremotiver på veggen og en gammel kamin med et staselig speil. Kjøkkenet trenger sårt ny innredning.

Barn fra hele byen kommer til å gå på skolen. Derfor vil det bli tilbud om skolefritidsordning helt til syvende klasse.

– Huset er bare helt fantastisk. Tenk at det bare sto her og ventet på oss. Dette blir bare enda bedre når det er fullt av barn her, sier daglig leder og lærer, Ellen Jacoby Steina. Hun understreker at den nye skolen ikke skal drive med eksperimentering.

– Vi har allerede søsterskoler i Sverige og Danmark. Undervis-



ningen kommer til å foregå i små grupper med 12–13 elever. Gruppene deles inn etter interesser og på tvers av alder, sier Steina.

På en hytte i Risør sitter grunnlegger av Nyskolen, Mosse Jørgensen (83) og gleder seg til åpningen av skolen i slutten av august.

– Jeg har holdt på med dette i så mange år, og det skal bli spennende

å se hvordan denne skolen blir i Norge, sier hun. Det eneste som ergrer henne, er at hun er blitt så gammel at hun ikke kan undervise på skolen.

– Men jeg kommer til å observere det som skjer, sier Jørgensen.

Les mer på www.nyskole.org

Alternativer - - -

sportkulturer (kaffe, kakao osv) omdisponeres til lokal matproduksjon.

2. Utestengning fra arbeid. Denne rammer ikke bare fordrevne bønder, men også dem som er arbeidsløse på grunn av mekaniseringen av jordbruket.

3. Utestengning fra markedet. Her tenker Ravignan på det lokale markedet der lokale varer blir utkonkurrert av billigmat fra EU og USAs turbolandbruk.

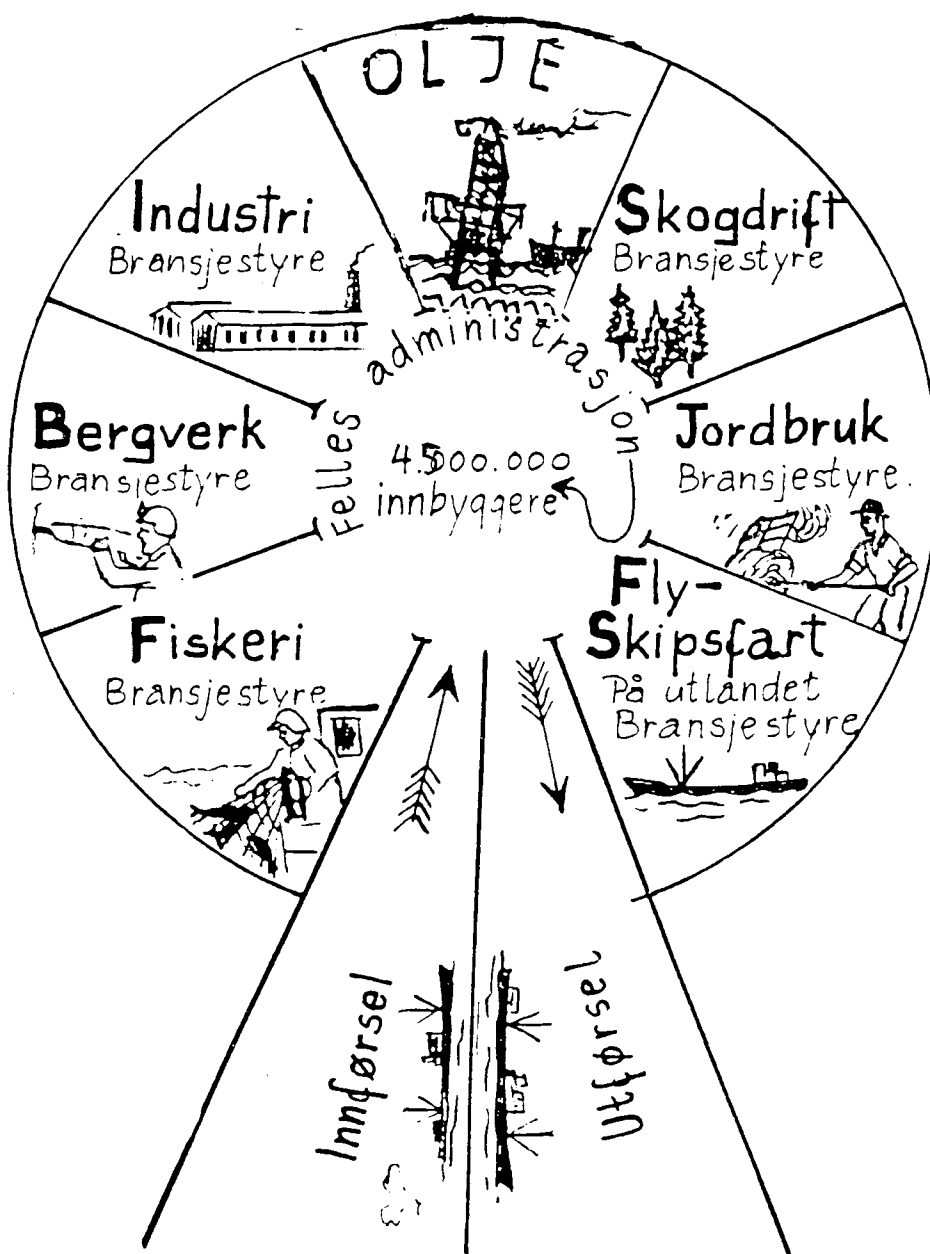
Løsningen på problemene kan være lokal, hevder Ravignan, men den krever naturligvis en grunnleggende endring av maktforholdene i verdenshandelen. Og hvorfor er lokal produksjon et bedre middel mot sult enn den lovpriste eksportproduksjonen? Fordi lokal produksjon skaper lokale ringvirkninger.

Eksportkulturene dyrkes fortrinnsvis på store plantaser med stor innsats av importerte maskiner og lite lokal arbeidskraft. Kaffe- og kakao-bønner fraktes raskest mulig ut av produksjonslandet for foredling andre steder. Et lokalt småskalajordbruk vil derimot generere store økonomiske ringvirkninger i nærmiljøet: Håndverkere vil få arbeid med å produsere utstyr og redskap til bøndene, og foredlingsbedrifter og butikker vil skapes som utgangspunkt i jordbruksvarene. På denne måten blir en positiv spiral satt i sving. Håndverkere, slakterne og butikkinnehaverne vil øke sine inntekter, og kunne kjøpe mer mat. Bøndene vil kunne selge mer, og derved skaffe seg bedre redskaper. Angår så disse løsningene oss? Ja, og ikke bare fordi vi hver dag drikker vår kaffe eller te til en kriminelt lav pris, men fordi disse lokale løsningene krever at vi gir opp den liberaløkonomiske (chrematiske) måten å styre verden på.

«Hvis alle (i sør) skal kunne spise seg mette, må alle få arbeide, selv om det går utover effektiviteten (i verdensøkonomien),» skriver Denis Clerc i forordet til boka. Organiseringen av økonomien (i ordets egentlige betydning) kan altså ikke styres av frihandel og loven om tilbud og etterspørsel, men må ta utgangspunkt i alle menneskers behov for og krav på arbeid. Og derved er vi kanskje tilbake ved Serge Latouches begrep «decroissance» som angrep på chermatismens reduksjon av mennesker til en ren pengemaksimerende maskin.

Eller som Francois de Ravignan avslutter i boken sin: «sulten er bare det mest ekstreme uttrykket for vår avhumanisering».

BRANSJESTYRE



Økologi for alle

«Vekstøkonomien fører oss mot to fundamentale grenser: de biologiske og de etiske»

(Magnar Norderhaug)

Forfatter: Magnar Norderhaug
Forlag: Worldwatch Forlag, 2003
Sider: 54
Anmelder: Astrid Strømme

Dette er et lite hefte på cirka 50 sider som oppdaterer oss på de miljøpolitiske utfordringene og på hovedforutsetninger for en bærekraftig utvikling.

Boken «Hvor går grensen?» ble i 1972 utgitt på 29 språk. Den inneholdt følgende franske barnegåte: «Sett at man eier en dam hvor det vokser en vannlilje. Plantens størrelse doubles hver dag. Hvis liljen skal vokse ukontrollert, ville den dekke dammen fullstendig etter 30 dager og kvele alt annet liv i dammen. Lenge virker vannliljen lite, og derfor mener man at det ikke har noen hast med å beskjære den. Det kan vente til den dekker halve dammen. Hvilken dag skjer det?»

Selvsagt på den 29. dagen. «En dag har man på seg til å redde dammen».

Er du ikke enig? Tenk bare på hva som skjer i Kina for tiden. Millioner av kinesere har i de siste tiår mentalt innstilt seg på vekstøkonomien. Energibruken er økende, og mange har forventninger om å gå over til olje. Hva betyr det? Hvilken vei vil det i så fall ta? Mot den 29. dagen?

Vel, et av poengene til Norderhaug er at vi må prioritere

langsiktige samfunnshensyn framfor mer kortsiktige interesser. Vi må legge større vekt på helheten enn sektorinteressen.

Merk: Vitenskapen åpner nå veien opp til et holistisk syn på livet. Vitenskapen er i ferd med å utvikle et nytt paradime med å utforske og forstå virkelighetens natur. Det gir oss alle en ny måte å tenke på om oss selv og verden. Bevissthet blir nå forstått som en del av den økologiske virkeligheten. Hvilke praktiske konsekvenser vil det få? Kan det åpne for BDB? Hans livssyn hører jo hjemme i det nye paradigmeskifte...

Hefte til Norderhaug inneholder alle de sentrale begreper i økologifaget. I kapitlet Økologi og samfunn heter det at «Økonomisk vekst, miljøvern og sosial rettferd bør samordnes, slik at vi kan innfri nasjonale målsettinger.»

Forøvrig sier heftet bl.a. noe om: De viktigste økologiske prinsipper og grunnbegreper, fotosyntesen og primærproduksjon, næringskjedene, økosystemenes utviklingsforløp, populasjoner og populasjonsvekst, begrensende faktorer, økologisk bæreevne, biologisk mangfold, randeffekter, osv.

Interessant er det som amerikaneren Rand Aldo Leopold (1887–1948) sier om utformingen av vår miljøverntenkning: «Ennå fins det ingen etikk om vårt forhold til naturen og de planter og dyr som fins der. I dag er vårt forhold til naturen rent økonomisk. Det omfatter bare rett, men ingen forpliktelser. Forpliktelser har ingen betydning uten bevissthet. Den utfordring-

en vi står overfor i dag er å utvide vår bevissthet til å omfatte mennesker, men også i naturen».

Hefte til Norderhaug avrundes med noen hovedpunkter om hva en bærekraftig utvikling forutsetter. Dette bør vi bl.a. ta hensyn til:

– En bærekraftig økonomi utnytter bare naturens renter. Den økonomiske virksomheten må med andre ord ikke forringe den produktive naturkapitalen

– Innsats for en bærekraftig utvikling innebærer derfor at vi opprettholder den produktive naturkapitalen

– Skal vi bidra til en bærekraftig utvikling bør vi i ovennevnte sammenheng erstatte kvantitative vekstforløp med tiltak for en kvalitativ stabilisering

– Den skjeve fordelingen av verdens goder bør søkes løst med en mer rettferdig fordeling, og ikke med en fortsatt materiell vekst som kan true vårt felles livsgrunnlag

Kritikk: Savner en liten utredning om hva den fiktive pengetenkning betyr i forhold til naturen.

Forøvrig: Merk at Rand Aldo Leopold etterlyser en forståelse for å utvide vår bevissthet til å omfatte mennesker og natur. Den forståelsen er under utvikling. Boken Revolusjon i vitenskap av E. Laszlo (2003) redegjør hvordan bevissthet og natur henger sammen.

Kristusimpulsen er grunnleggende

La oss her straks innrømme at om ikke Kristus var kommet og hadde lært oss nettopp på denne måten å se og tenke ut over de skriftkloke «Øgleungers» begrensning, så hadde der ingen chanser vært for at vi noen sinne skulle komme utover dyresamfunnenes og dyrelivets fatalistiske blindgate. Uten Kristi evangelium hadde ingen noensinne våget den tanke, at Gud og Menneskesønnen kunne bli identiske. (Johs. 15,22).

Bare betrakt massenes hjelpeløse og blinde «autoritetstro» på den ene side og «autoritetenes» ulyst og forbitrelse overfor enhver tanke om at Menneskesønnen oppfatter seg selv som identisk med guddommen, så ser vi klart hvor håpløst alt hadde vært om ikke Menneskesøn-

nen fra Nazaret hadde gjort seg selv identisk med Gud til «myndighetenes» grenseløse forbittelse.

Vi er på veien – fra dyret – via mennesket – fremover og oppover til det guddommelige og fullkomne. (Jfr. Johs. 10, 2–35). Dette er Skapelsens mål, hensikt, mening og innhold. Men så lenge det lykkes verdens blindfødte veiledere – uten Kristusimpulsen – å holde verden nede i dyrets evige blindgater, så lenge vil våre folkesamfunn være dødelige, og det kollektive livs tragiske historie stadig gjenta seg selv.

EU historie



Beelzebub «Briand om Europas forenede Stater: «Nu har jeg dem snart alle sammen». (Efter fransk vittighetsblad).

For de som tror ideen med EU er av ny dato, bør merke seg at dette er gamle tanker som sentralistene har arbeidet med fra langt tilbake. (Denne tegningen fra et fransk blad som vi gjengir her, er tatt fra en norsk bok fra første halvdel av 1930-tallet og er ganske avslørende).

Dannelsen av monopoler og verdenssyndikater og sentraler er ikke tilfeldig. I førkrigstiden ble store realverdier ødelagt, for på kunstig måte å holde prisene oppe. Verdenskrigen reddet systemet, og pengematadorene for en tid. Etter den annen verdenskrig var det mange huller å fylle. Men med den rivede tekniske utviklingen som fulgte tok det ikke lang tid før lagrene igjen var fulle. Sentralistene fant råd, først med kull

og stålunionen. Så over til fellesmarkedet som var en direkte fortsettelse fra ideene fra før siste verdenskrig, men som også den gang ble avbrutt av krigen.

En av bakgrunnene er ganske enkelt denne, på grunn av mangel på marked for overfloden av varer, søker man ved monopolsammenslutninger på kunstig måte å holde prisene, lønningene og de bokførte verdier oppe. Man begrenser produksjonen dels ved avtalemessige produksjonsinnskrenkninger, dels ved å ødelegge varelagre. Slik søker man altså å opprettholde flest nominelle verdier (= skinnverdier), fiktive (= oppdiktede) pengelønninger, og imaginære (= innbilte) priser, istedenfor målbevisst å

produsere og organisere vareomsetning, for den materielle frigjørelsens skyld. I dag har alle dannet sine sammenslutninger for å holde lønninger, resp. prisene oppe. Ringen er nå sluttet – alle er organisert mot alle for prisenes skyld. Men på grunn av overfloden i dag holder dette ikke lenger nasjonalt, systemet trenger nå overnasjonal «styring» for å kontrollere priser og lønninger, samt politisk kontroll av landene. Dette er en av grunnene til at pengematadorene har fått i stand Europa Unionen.

(A. Wang)

Medisin og vitenskap:

Bedre helse med økologisk mat?

Tidsskrift Nor. Lægefaren. 11/2004

Sammendrag

Utgangspunktet for artikkelen er målsettingen i norsk mat- og ernæringspolitikk om at maten ikke bare skal være ernæringsmessig adekvat og trygg å spise, den skal også være produsert på en bærekraftig måte. Dette innebærer en omlegging til et kosthold som består av matvarer produsert etter økologiske prinsipper, slik de er formulert i norsk landbrukspolitikk. Spørsmålet som diskuteres er om økologisk mat også er sunnere med tanke på næringsinnhold. Ved gjennomgang av eksisterende litteratur virker det som økologiske produkter spesielt utmerker seg ved å ha høyere innhold av antioksidanter i plantevekster og fettløselige vitaminer og omega-3-fettsyrer i animalske produkter, sammenliknet med konvensjonelt produserte matvarer. Forsøk på dyr (bl.a. kaniner og høns) viser bedre forplantningsevne og mindre sykkelighet ved økologisk fremfor konvensjonelt produsert mat når de kan velge. Man kan ikke på dette grunnlaget trekke slutninger til mennesker. Og foreløpig finnes det ingen gode kontrollerte studier på mennesker der man har sett på helseutfallet. Det er imidlertid vist høyere innhold av visse antioksidanter i urin hos forsøkspersoner som fikk økologisk kosthold. Samlet vurdert kan et økologisk kosthold produsert etter bærekraftige prinsipper gi bedre helse direkte gjennom kostholdet, så vel som gjennom et sunnere naturmiljø.

Gerd Holmboe-Ottesen

Norsk mat- og ernæringspolitikk har som målsetting å sørge for at maten vi spiser gir adekvat ernæring og tilfredsstillende forbrukernes krav til kvalitet og trygghet, men den skal også være produsert på en bærekraftig måte (1). Målsettingen om bærekraftig produksjon er fulgt opp av norsk landbrukspolitikk som fastsettes etter prinsipper som innebærer lavere energiforbruk, sikring av biologisk mangfold, som hindrer forurensning av jord og vann og verner jordbruksjord og kulturlandskap. Landbruket skal dessuten bidra til livskraftige bygder. Det stilles også strenge krav til dyrevær, både når det gjelder å sikre dyrenes helse og velferd.

Denne dreiningen mot mer bærekraftig landbruk innebærer større vekt på økologisk produksjon. Det er regjeringens mål at 10% av det totale jordbruksarealet skal omlegges og dyrkes etter økologiske metoder i løpet av en tiårsperiode. Det er også et mål at alle ledd i matproduksjonen, fra jord til bord, skjer etter økologiske prinsipper. Det legges f.eks. vekt på skånsomme behandlingsmetoder, teknologier, minimal bruk av tilsetningsstoffer, redusert transport osv.

Hensikten med denne artikkelen

er å drøfte om økologisk produsert mat foruten å innebære miljøgevinster, også gir bedre helse enn tradisjonelt produsert mat. Dette gjøres ved en gjennomgang av eksisterende litteratur. Videre blir funnene diskutert i forhold til norsk kosthold og prinsipper for bærekraftig produksjon. Bare næringsverdien av maten vil bli diskutert. Matens innhold av mikroorganismer og fremmedstoffer (f.eks. rester av plantevernmidler, tilsetningsstoffer) i forhold til helseutfall tas ikke opp. Her er det godt dokumentert at økologisk mat kommer bedre ut.

Næringsinnhold i økologiske matvarer

Plantevekster
Det er gjort få undersøkelser der man har sammenliknet næringsinnholdet i økologisk og konvensjonelt produsert mat. Eksisterende litteratur gir oss få holdepunkter for å kunne konkludere med sikkerhet hvilke forskjeller som eksisterer i innhold av næringsstoffer. Problemet er at de to produksjonssystemene varierer fra land til land og over tid. Dessuten vil næringsinnholdet i en bestemt matplante variere etter modningsgrad, jordsmonn og klima.

Det er foreløpig enighet om at det er liten forskjell i innhold av mineraler, de fleste vitaminer, proteiner og karbohydrater i plantevekster i de to systemene, bl.a. fordi variasjonen innen ulike plantesorter (kultivarer) er større enn variasjonen mellom de to dyrkingssystemene. Man finner imidlertid et høyere innhold av vitamin C i økologisk dyrkede vekster, mens det motsatte er tilfellet med nitratinholdet. Innhold av protein er gjennomgående lavere, men proteinkvaliteten i økologiske matvekster er bedre. Videre er innholdet av vitamin A/betakaroten gjennomgående lavere i planter som er økologisk dyrket. Sporstoffinnholdet synes å avhenge mer av jordsmonnet og forskjeller i gjødningsregimer enn av dyrkingssystemet.

I senere tid har oppmerksomheten vært rettet mot innholdet av de såkalte sekundære metabolitter (dvs. stoffer som ikke inngår i plantenes primære stoffskifte, og som ikke er nødvendige dersom de vokser under beskyttede forhold). Det er mye som tyder på at innholdet av disse stoffene (i stor grad antioksidanter) er høyere i økologisk dyrkede matvekster. De er del av plantenes immunforsvar, delvis som forsvar mot mikroorganismer og insekter, og delvis som beskyttelse mot sollys. Antioksidantenes betydning i human ernæring er satt i sammenheng med en forebyggende effekt på flere kroniske sykdommer. Imidlertid har man ikke greid å identifisere hvilke antioksidanter som er de viktigste påvirkningsfaktorene.

Hovedbudskap

– Nyere studier viser at økologisk mat kan bidra til bedre helse

– De viktigste bidragsytterne kan være: høyere innhold av antioksidanter i økologisk produsert plante- kost og høyere innhold av essensiel-

le fettsyrer i produkter fra dyr som beiter/ går fritt

Tabell 1

Egenskaper ved økologisk mat som kan ha helseeffekter:

I enkeltmatvarer

- Plantevekster – høyere innhold av antioksidanter, vitamin C
- Animalske produkter – høyere innhold av fettløselige vitaminer og omega-3-fettsyrer (forutsetter husdyr som beiter eller er frittgående)

I kostholdet

- Større vegetarisk innslag i kostholdet
- Mindre finraffinert og bearbeidet mat
- Grovere kornsorter
- Mindre tilsetningsstoffer
- Ikke rester av plantevernmidler

Ved produksjonsmåten (indirekte effekter)

- Mindre forurensning i naturmiljøet
- Lavere energiforbruk
- Bedre dyrehelse

Foreløpig er det publisert noen få studier på dette området. Jensen og medarbeidere siterer tre studier, hvor to viste høyere konsentrasjon av antioksidanter i økologiske matvarer enn i konvensjonelle). I en annen studie ble det funnet i størrelsesorden seks ganger så høyt innhold av salisylsyre (en polyfenolsyre) i supper laget av økologiske grønnsaker sammenliknet med supper av konvensjonelt dyrkede grønnsaker. Salisylsyre er en av komponentene i plantenes immunforsvar mot patogener. Hypotesen er at planter som er dyrket uten plantevernmidler, er mer utsatt for infeksjoner og derfor vil ha høyere innhold av salisylsyre. Salisylsyre i medikamenter (f.eks. Albyl-E) er vist å ha en antiinflammatorisk effekt og har bl.a. forebyggende effekt mot aterosklerose og kolorektal cancer.

Hvorvidt salisylsyre i mat kan ha en liknende helseeffekt, er ikke vist. Men hos vegetarianere er det funnet nivåer av salisylsyre i serum av samme størrelsesorden som hos pasienter som profylaktisk er behandlet med lavdose salisylsyre. I en annen studie ble det funnet signifikante høyere konsentrasjoner av polyfenoler og polyfenoloksidase i økologisk fersken og pære sammenliknet med de samme produkter dyrket etter konvensjonell metode (15).

Brandt & Mølgaard har en alternativ forklaring på de økologiske matvarers mulige helseeffekt på menneske. De sekundære metabolitter, som det finnes så mange av som 5000 – 10.000 ulike stoffer i matvekster, har mange farmakologiske virkninger og har vært brukt, eller er i bruk i medisinsk behandling. I små mengder kan noen av disse virke veksthemmende (f.eks. fyttater), bl.a. fordi de hemmer absorpsjonen av næringsstoffer. Disse stoffene kan derfor gi samme effekt som kalori restriksjon ved å hemme optak av bl.a. protein, vitaminer og

mange mineraler. Det er kjent at lavere proteininntak og kalori restriksjon beskytter mot mange kroniske sykdommer og forsinker aldringsprosessen.

Animalske produkter

Det er også gjort få studier på animalske produkter, men noen forskjeller i næringsstoffmønstre mellom økologisk og konvensjonelt oppdrettede dyr er påpekt. Fettinnholdet i melk fra økologiske kyr er generelt lavere, men har noe høyere innhold av C vitamin. Disse forskjellene antas ikke å ha særlig helsemessig betydning. Imidlertid er fettsyremønsteret i melk, kjøtt og andre produkter fra økologiske dyr mer gunstig. I to studier foretatt under kontrollerte fôringsbetingelser ble det funnet betydelig høyere innhold av konjugert linolsyre (CLA) i melkefett og kjøtt fra økologiske melkekyr, sammenliknet med konvensjonelt førede kyr. Denne forskjellen er tillagt høyere inntak av gress hos de økologiske kyrne. Det er også funnet et høyere innhold av betakaroten, vitamin E og A i melk fra kyr som beiter.

Animalske produkter fra husdyr som beiter eller går fritt, har også et høyere innhold av omega-3-fettsyrer, særlig i de langkjedede variantene, eikosapentaensyre (EPA) og dokosaheksaensyre (DHA). Det er funnet spesielt høyt innhold av 18:3 linolensyre i kyr som beiter i forhold til kyr som får korn. Simopolous viser at amerikansk produsert melk og ost fra kyr som får kraftfôr overhodet ikke inneholder EPA eller DHA. Det gjør derimot gresk feta og myzithra som er produsert fra husdyr som beiter. Han viser også at innholdet av omega-3 i egg fra amerikanske supermarkeder er 1/10 av det i egg fra greske høns som går fritt uten-dørs.

Mulige helseeffekter av økologisk kosthold

Dyreforsøk

Det finnes ingen gode kontrollerte humanforsøk som kan vise til helseeffekter av å spise økologisk mat. Det finnes noen få forsøk på dyr, men resultatene er ikke entydige. Samlet er inntrykket at forsøkene enten kommer ut i favør av økologisk mat eller de viser ingen forskjell. Jensen og medarbeidere nevner dyreforsøk hvor man studerte forskjeller mellom dyr som fikk henholdsvis økologisk og konvensjonelt produsert fôr, og fant at fruktbarhet og forplantningsevne synes noe bedre hos de økologiske dyrene. Magkos og medarbeidere viser til et kontrollert forsøk med kaniner over tre generasjoner som fant at forskjellene mellom de økologisk og de konvensjonelt førede dyrene økte med hver generasjon. Kaninene som fikk økologisk fôr, hadde høyere fertilitet og færre infeksjonssykdommer for hver generasjon. Ulike forsøk med høns viser høyere eggleggingskapasitet hos økologiske dyr, samt høyere vekt på både egg og plommer. I tillegg hadde de økologiske eggene bedre lagringskapasitet

og beholdt god kvalitet over lengre tidsrom.

Det er også vist at forsøksdyr, når de kan velge mellom konvensjonelt og økologisk fôr, synes å foretrekke det økologiske. Dette er også tilfellet når begge typer fôr er ernæringsmessig like adekvate. Magkos og medarbeidere mener dette kan indikere at det ikke er næringsstoffene i de ulike fôrtypene som forårsaker forskjellene i preferanse, men andre ukjente parametere.

Mulige helseeffekter hos menneske

Å vurdere den helsemessige betydningen av å spise økologisk, innebærer mer enn en vurdering av hver enkelt matvare (tab 1). Her må kostholdet, dvs det totale inntak av matvarer over tid, vurderes. Næringsverdien er muligens noe bedre i økologiske matvarer, f.eks. når det gjelder proteininnhold eller mengden av visse vitaminer. Men dette behøver ikke å ha noen betydning helsemessig, dersom det konvensjonelle kostholdet inneholder tilstrekkelig av disse næringsstoffene til å sikre god helse. Med et vestlig kosthold, slik som i Norge, er ikke et noe høyere innhold av protein og vitamin C, og et mulig lavere innhold av vitamin A i økologisk mat av særlig betydning.

Med sekundærstoffene i frukt og grønnsaker kan det stille seg annerledes. Dersom det er riktig at disse stoffene er de aktive komponentene i forebygging av kroniske sykdommer, kan enhver økning i inntaket av stoffene i den størrelsesorden det her er snakk om (10–50%) – bl.a. ved at frukt og grønnsaker dyrket på konvensjonell måte erstattes med økologiske – være utslagsgivende. I en ny dobbeltblind intervensjonsstudie fra Danmark, den første i sitt slag, har man sammenliknet effekten av et fullstendig økologisk kosthold med et kosthold bestående av to grupper forsøkspersoner. De to kostregimene bestod av både vegetabiliske og animalske matvarer og var identiske. Innholdet av flavonoider (polyfenolsyrer) ble undersøkt i de to kostholdene og i urinen til forsøkspersonene. Resultatet viste at det økologiske kostholdet hadde et høyere totalt innhold av flavonoider. De som fikk dette kostregimet, hadde også en økt utskilling av flavonoider sammenliknet med dem som spiste den konvensjonelt produserte maten. Studien var liten (16 forsøkspersoner) og dreide seg bare om forskjeller som gjaldt flavonoider. Det trengs derfor flere kontrollerte studier av denne typen, hvor et videre spekter av næringsstoffer i kostholdet totalt blir undersøkt.

I de animalske produktene er det spesielt forskjellene i innhold av essensielle fettsyrer som er interessante. Dersom videre forskning viser at omega-3-fettsyrer i animalske produkter (foruten fisk) også er viktige bidragsyttere i forebyggingen av kroniske sykdommer, vil inntak av produkter fra husdyr som beiter eller er frittgående være viktig. I Norge er

■ forts. neste side

Vond negl eller hode i ulage?

Svikten i psykiatrien er blitt pulsen på et samfunn som ikke lenger klarer sine velferdsoppgaver.

Ann Færden Psykiater

Dagbladet på nett
Søndag 30.01.2005

SAMME DAG som en ung gutt skulle ha fått raskere hjelp i psykiatrien, leser vi i avisen at du kan få tilbud om operasjon av din vonde negl på en privat klinikk, betalt av det offentlige. Et nytt drap som tynger. Det gjør noe med alle i dette lille landet, hvor ett liv fort blir synlig når det blir borte. Jeg orker snart ikke høre det en gang til; at en til er død som skulle fått hjelp fra psykiatrien. Hva er det som skjer, spør jeg meg selv? Ikke godkjent, sier Gabrielsen om psykiatrien. Terskelen skal senkes slik at unge får raskere hjelp. Det er jeg helt enig i, men hvem skal vi ta ut av køen? Og hvilken kø har de å gå til da? Er det virkelig vi i psykiatrien som svikter? Er «ikke godkjent» det som kan forklare denne tragedien, for en gutt på 17 og hans familie, og oss andre? Det som fører frem til en slik handling er mye mer sammensatt og kompleks. Det kommer ikke plutselig. Det er en lang vei dit.

FOR 150 ÅR siden ble fattigfolk og gale oppbevart på egne fattighus for å holdes borte fra samfunnet. Ut av dette oppstod de psykia-

triske sykehusene. Psykiatrien har alltid fått til oppgave å ta hånd om mange av samfunnets mennesker som faller utenfor. Forholdene i psykiatrisk helsevesen har vært under massiv kritikk. Med rette. Men psykiatrien har også forbedret seg og psykiatriens fagfolk har i de siste 10-15 år kunnet vende denne kritikken tilbake mot myndighetene. Sammen med media fikk de tvunget frem en Stortingsmelding i 1996 om hvordan forholdene var. Først etter en ny runde med kritikk kom det penger. Den berømte opptrappingsplanen. Fagfolk, Rådet for psykisk Helse, Den norske Lægeförening og mange andre har fortsatt å si at det ikke er nok det som bevilges. Men vi blir møtt med kritiske kommentarer, eller taushet. Så hvordan vil du ha det, Gabrielsen?

JEG TROR IKKE det er mulig å få til en god psykiatri med det som er til rådighet nå. Det er lovet mye, og det er langt frem før målet er nådd. Samtidig skjer det også en forandring hos folk og i samfunnet som gjør at psykiatrien har fått et enda større press på seg til å delta og avhjelpe folks plager. Målet er at psykiatri og somatikk skal ha lik standard i sitt behandlingstilbud. Samfunnet tar for gitt at en tånegl skal opereres av det offentlige. Men vi godtar at det ikke finnes godt nok behandlingstilbud til de med depresjon. WHO rangerer depresjon som nummer én blant verdens helseplager. Foran svært mange alvorlige somatiske plager. Vet du hvor mange avslag det er av søknader på en psykiatrisk poliklinikk? Det er ikke avslag fordi søkeren ikke trenger behandling, men det er ikke SÅ alvorlig at poliklinikken MÅ ta dem. Samtidig opplever jeg at personer

med ulike somatiske plager får et tilbud innen få uker. De blir nærmest prasket på behandling som de ikke en gang mener de trenger.

BÅDE MYNDIGHETENES og andre fagfolks holdninger til behandlingstilbudene for psykiske plager er preget av uvitenhet og fordommer. Myndighetene mener at bare du får snakke med en ansatt, så blir det bra. Psykiatri er et vanskelig fagfelt som krever spesialister for at vurderingene skal bli bra. Psykiske lidelser er kostbare å behandle fordi de krever behandling over lang tid, ofte år.

Hvilken standard har myndighetene på psykiatrisk behandling, som gjør at du fortsatt kan kreve behandling fordi du ikke er blitt bra? Ingen. Har du fått en vurdering og noen samtaler på en offentlig poliklinikk, er det ingen som sier hvilket behandlingsmål som skal oppnås før behandlingen avsluttes. Kvinner som har hatt brystkreft blir tilbudt operasjon for å erstatte brystet som er tatt bort. Det er bra. Men hvordan kan vi sidestille dette med tilbud psykiatrien skal ta mål av seg til å gi? Ikke for å utkonkurrere det, men for å høyne standarden i psykiatrien?

VII I PSYKIATRIEN blir gjort narr av fordi vi ikke ser flere enn to pasienter pr dag. Vi blir pålagt å øke produksjonen. Men hva gjøres for at den faglige standarden ikke skal bli skadelidende? Jeg er ikke imot at vi skal ha mange konsultasjoner pr. dag, men jeg vet at det er umulig, hvis du samtidig skal dekke alle de behov som psykiatrien i dag er pålagt. Syter jeg for min syke mor? Jeg tror ikke jeg gjør det. Men noe galt skjer med den fordeling av skyld

som myndighetene for tiden driver med. Det er ikke de rike, de med jobb som begår drapene. Det er fattige, uten bolig, ofte av utenlandsk opprinnelse. Mennesker som lever marginalt får mer psykiske plager enn andre. Det er like selvsagt som at hvis du lever usunt, så får hjertet ditt vondt. Vi vet at psykiske plager forekommer mer i store byer. Vi vet at fattigdom og rus gir deg psykiske plager. Når da regjeringen strammer inn på velferdsbudsjettet, så må det gå galt.

Men det betyr ikke at psykiatrien kan løse alle pasienters plager, for plagen kommer fra et sted vi ikke rår over. Jeg kan gi hundre eksempler fra min hverdag hvordan dette henger sammen, men hvor det er svært lite jeg kan gjøre hvis ikke trykkekontoret, sosialkontoret skolen, arbeidsplassen og UDI ser det likedan. Dette er aldeles ikke ukjent. Psykiske lidelser kommer stort sett ikke ut av ingen ting.

Å være fattig og alltid ha angst for om du skal klare deg, gjør noe med hjernen. Å ha et traume ingen har tid til å lytte til, plager hjernen jevnt og gjør at den ikke fungerer. Intet av dette kan løses raskt og det blir ikke løst med det behandlingstilbudet som finnes. Men jeg tror dessverre vi får høre «ikke godkjent» mange ganger til hvis ikke myndighetene analyserer situasjonen og gjør det som er nødvendig for at det skal bli et like lett tilgjengelig tilbud som det er i somatikken. Vi i psykiatrien kan stadig bli bedre. Men jeg har ikke tro på at dette skjer med en offentlig skyldfordeling. Psykiatrien er blitt pulsen på et samfunn som ikke lenger klarer sine velferdsoppgaver. Skyldfølelse kommer det sjelden noe godt ut av. Dialog og respekt har bedre effekt.

muligens forskjellen mellom økologiske og konvensjonelt førede dyr ikke så stor som enkelte steder på kontinentet og i USA. Årsaken er at korn/kraftfôr utgjør en lavere andel av føret og at det dessuten er lovfestet at storfe skal beite ute minst to måneder i året. Imidlertid vil man forvente større forskjell på innholdet av omega-3-fettsyrer i hønsekjøtt og egg, i og med at høns i Norge, som i andre land i EU og i USA, stort sett er alet opp på kraftfôr og ikke er frittgående utendørs.

Konsekvenser av omlegging til økologisk kosthold i Norge

Forbrukerne i hele Europa har for lengst beveget seg mot et økologisk kosthold med mindre kjøtt og mer etisk forsvarlig produserte og miljøvennlige matvarer. I 2001 var det fortsatt bare 6% av norske forbrukere som kjøpte økologisk, men i Danmark var det 21%.

Overgangen til økologisk mat vil i Norge bety overgangen til et mer bærekraftig kosthold ved at man spiser mat fra et lavere nivå i næringskjeden og velger mindre bearbejdede produkter. Dette innebærer et høyere inntak av frukt og grønnsaker samt fiber i kosten. Disse prinsippene er helt i tråd med ernæringsanbefalingene. Et bærekraftig kosthold utelukker ikke at også kjøtt og fisk kan være bestanddeler. I Norge er det mulig å opprettholde en husdyrproduksjon, om enn på lavere nivå, på jord som ikke egner seg til åkerbruk, men det kan benyttes til beitemark.

Imidlertid er ikke «økologisk» en entydig betegnelse. Kriterier for økologisk produksjon er noe for-

skjellige i de ulike land. Norge har kriterier som innebærer et bærekraftig produksjonssystem, men disse kan etter hvert bli endret og følge EUs bestemmelser. Import av økologisk dyrkede fôrvekster fra andre land kan godt være konsekvensen, likeledes at vi spiser importert kjøtt fra stoffer som for det meste er alet opp på økologisk korn.

Økologiske matvarer må nødvendigvis bli dyrere, særlig hvis de også skal produseres lokalt for å tilfredsstille prinsipper om bærekraftig matproduksjon. Det blir brukt som et argument mot økologisk mat at forbrukere vil ha billigere matvarer. Men undersøkelser viser at det er interesse for økologiske matvarer og betalingsvilje.

I tråd med det utvidede helsebegrep, vil et mer bærekraftig kosthold, som nødvendigvis må være basert på mer økologiske produksjonsmåter, kunne gi forbrukerne bedre helse ved at maten de spiser både er sunnere og produsert på en økologisk forsvarlig måte. Det kan argumenteres for at økologisk og bærekraftig mat til sjuende og sist handler om helse på alle plan – fra jord til bord. Det handler om helse for planeten, jordbruksjorden, planter og husdyr, så vel som for mennesker.

Jeg takker Helle Margrete Meltzer, Nasjonalt folkehelseinstitutt og Geir Lieblein, Norges landbruks-høgskole for nyttige innspill og kommentarer til artikkelutkast.

Norge og korrupsjon

Vi har i de siste ukene hørt om den enorme korrupsjons- og mafiavirksomhet, som er blitt annerkjent og en god tatt virksomhet blant våre politikere.

Det er også blitt god tatt bland de samme blå og rød-grønne politikere at sjefene som gjør en elendig jobb, kan få fortsette, mens de med lettelse kan få lov til å sparke de som er under seg – med det som er så populært i vare dager – ansvarsfraskrivelse.

Det jeg savner er kanskje det aller alvorligste: Hva er det våre politikere og våre lovmakere (som vel er de samme) får betalt for å holde de alternative medisinske og fenomenale helbredere unna konkurranse, med de vanlige legene og den farmasøytiske industrien.

De skal jo på liv og død åpne for konkurranse på alle andre felt.

Kjære velgere, få opp øynene og gjør noe fornuftig ved neste valg!

Tønsberg, den 7. februar 2005

Erik W. Falck
- folkets-rost.net

Flodbølge-katastrofen i Sørøst-Asia!

Vi har sett i avisene etter flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia annen juledag i fjor at enkelte konservative kristenledere har tatt til orde for at katastrofen er Guds straffedom over et syndig liv i Sørøst-Asia.

Jeg vil bare minne leserne av Samfunnsliv på at apostelen Paulus' "andre brev til Timoteus", kap. 1, vers 15, sitat begynner: "Dette vet du, at alle de som er i Asia har vendt seg bort fra meg, (understreket av undertegnede) blant dem er Fygelus og Hermogenes", sitat slutt. NB! Jeg er klar over at det man kalte Asia på Paulus' tid, var vel det vi i dag kaller Lille-Asia (Tyrkia), men allikevel.

Thore Lie,
Oslo.

Rettferdighet, frihet og likeverd

All ære til radioens Søndagsavisen, som tar opp til diskusjon: Ideologi i det politiske landskap.

Valgfrihet og mangfold er basis for Høyres politikk, ifølge det nye programmet, men langt fra det Erna Solberg representerer, med sin tvang og det motsatte av frihet.

Når mor og far blir sendt ut av landet og deres barn får oppholdstillatelse, er det en tvang i aller verste betydning.

Når myndighetene gir muligheter til å drepe ulver mot de flestes ønsker, mens de samtidig gir bønder ubetinget fengselsstraff for å drepe en jerv, da er frihet, rettferdighet og mangfold i politikken overført til den politikken Norge praktiserer, nemlig som den svenske justisminister Rosengren sa: "Norge er den siste Sovjet-stat".

Dette ble det ledd av da det ble sagt, men nå ser vi at det er sannere enn noensinne. Nå ønsker til og med Ap, FrP og H å endre grunnlovens paragraf 93, for lettere å tvinge oss inn i EU.

Kjære velgere, få opp øynene og gjør noe fornuftig ved neste valg!

Tønsberg, den 7. februar 2005

Erik W. Falck
- folkets-rost.net



Fredsviljen:

Skolen for en fredskultur

Kerstin Bugge

Fredsviljen 3/4 2004

I sin bok «Skritt på en vei» skriver Eva Nordland om sin bekymring for utviklingen i dagens samfunn. «Massemedia og offentlig statistikk forteller oss om mobbing, vold, narkotika, allmenn misnøye og liten politisk bevissthet. Det å få til en forandring er ikke så lett». Men systematisk underbygger hun påstanden om at vi alle, «fra hvert vårt ståsted kan være med på å få til en systemforandring».

Vi vet ut fra forskning at barn og foreldre ønsker å benytte skolen i nærmiljøet. Da nå så mange søker om å få starte privatskoler, så må det, skulle en tro, være fordi den offentlige skolen ikke gir et tilfredsstillende tilbud til våre barn.

Til tross for gode intensjoner er det vanskelig å få til en skole for alle når en opprettholder karakterer, kontinuerlige tester og så offentliggjøring av resultatene i de såkalte

basisfag norsk, engelsk og matematikk. Fritt skolevalg er så med på at de med de beste karakterene søker seg til de mest ettertraktede skolene og vi får A, B og skulle jeg tro, C-skoler. I praksis betyr dette at vi legger til rette for egoisme, misunnelse og motvirker skolens egen formålsparagraf som jo går ut på å oppdra elevene til gagns mennesker. For store grupper av elever blir skolegangen ydmykende når «systemet» forteller at de ikke holder mål til såkalte A- og B-mennesker.

Nyskolen er organisert som et pedagogisk alternativ til de etablerte skolene i Norge, både de offentlige og de private, og som har som formål å sikre:

- Bevaring av barns nysgjerrighet, lærelyst og livsglede
- Faglig utvikling hos barna med respekt for deres nivå og interesser
- Et godt sosialt miljø med trygghet, likeverdighet og solidaritet
- Erfaring med og praktisering av demokrati
- Sidestilling av faglige, sosiale og kreative ferdigheter

Står så denne Nyeskolen i veien for oss som ønsker en offentlig skole som bevarer ideen om en skole der alle er likeverdige (ikke like, som det så ofte blir brukt av våre motstandere som skjellsord).

Nyskolen er, slik jeg opplever det, en skole for alle, uansett ståsted være seg sosialt eller evnemessig, og er mer i samsvar med intensjonene i den skolen som gjennom årtier forbindes med en god skole i nærmiljøet.

Nyskolen må bli retningsgivende for den offentlige skolen. Hva er det lærerorganisasjonene er så redde for? Trenger ikke etablerte institusjoner impulser utenfra?

Forskeren Margaret Mead sa en gang: «Tvil aldri på at en gruppe av viljesterke mennesker kan forandre verden; faktisk er det bare slike grupper som noen sinne har kunnet gjøre nettopp det!»

Mosse Jørgensen har stått i spissen for å få til forandring. Skulle vi ikke ønske denne impulsen velkommen?



**INGEN AF OS ER SLAVES!
INGEN SKAL TRYKKE OS NED!
DETTE ER MERE VIGTIGT
END LOVE OM ARBEJDSFRED!**

Carl Scharnberg

To menn ville ha fylt 80 år den 8.1.2005

Elvis Presley og Arnold Juklerød er de to personene jeg tenker på, – begge to født den 8. januar 1925. Elvis døde i august 1977 og Arnold døde den 25. januar 1996. For undertegnede er Arnold den største, selv om Elvis er den mest kjente, – world wide.

Arnold fikk en lang rekke diagnoser etter som tiden gikk, – et haleheng til hoveddiagnosen som var kverulantparanoia, – av religiøs karakter. De aller fleste psykiatere har liten eller ingen kjennskap til Bibels ord – dessverre! For hadde de det hatt, hadde Juklerødsaken klart hatt et annet utfall.

Kjære lesere: Ha psykiaterne i tankene når dere leser salme 41 (les gjerne hele salmen), men her siterer

jeg fra vers 6 – 12, sitat begynner: "6) Og hvis han kommer for å se til meg, taler han tomme ord; hans hjerte samler på ondskap; når han går ut, forteller han om det. 7) Alle som hater meg hvisker sammen mot meg; de tenker ut hvordan de kan få skadet meg. 8) "En ondartet sykdom," sier de, "henger fast ved ham. Og nå når han ligger, vil han ikke reise seg mer." 9) Ja, Min egen nære venn som Jeg stolte på, som spiste Mitt brød, har løftet sin hæl imot Meg. 10) Men Du, O Herre, vær barmhjertig mot Meg, og reis Meg opp, så Jeg kan gjengjelde dem. 11) Ved dette vet Jeg at Du har behag i Meg, fordi Min fiende ikke seirer over Meg. 12) Og når det gjelder Meg, så holder Du Meg oppe i Min rettskaffenhet, og

setter Meg framfor Ditt ansikt til evig tid", sitat slutt. (Fra Bibelen King James fra 1611 – en bibel som ikke fåes kjøpt i Norge).

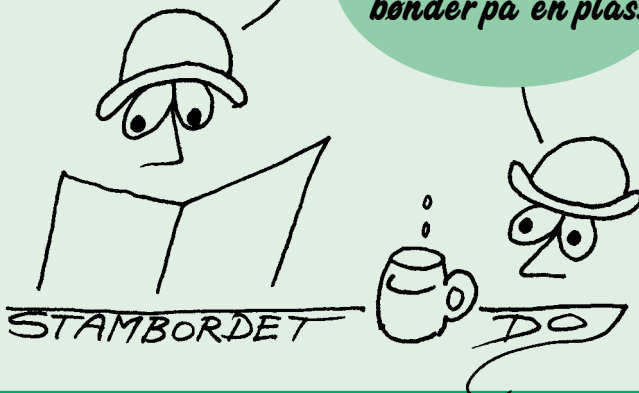
NB! Den 25. januar d.å. (9-årsdagen for Arnolds dødsfall) var en 13–14 personer samlet nede ved der brakka til Arnold stod i gamle dager på Gaustad galehus mens han levde sine siste dager. Vi tente lys, fakkelt bokser og minte han så godt vi kunne. Dette har undertegnede og min kone gjort i alle år. Neste år blir det 10 års markering. Håper så mange som mulig har anledning til å møte opp – og vi møter opp hvert år kl. 1800 – så også neste år!

Thore Lie,
Oslo.



– Carl I Hagen
ønsker landbruk
i sentrale strøk

– Det er vel
for å samle dumme
bønder på én plass



Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 500,- pr år
kr. 250,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta